

תורה אור • פרשת תולדות • מאמר 2

מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וגו'...

מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה

אהבת הנשמה לה' אינה יכולה לבוא על סיפוקה משום הבנה גלויה, אפילו לא מן התענוגים שבגן עדן ("הנהרות"); רק עצמותו של ה', ה"מעייץ" הנסתר, יכולה להרוות אותה, והיא נמשכת למטה באמצעות התורה והמצוות המעשיות לאחר בירור הנפש הבהמית.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

likuteitorah.com/he/torah-ohr/toldos/2/

הנקודה

אהבת הנשמה לה' אינה יכולה לבוא על סיפוקה משום הבנה גלויה, אפילו לא מן התענוגים שבגן עדן ("הנהרות"); רק עצמותו של ה', ה"מעייין" הנסתר, יכולה להרוות אותה, והיא נמשכת למטה באמצעות התורה והמצוות המעשיות לאחר בירור הנפש הבהמית.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר מבאר את הפסוק "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה... אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה, בוז יבזו לו". בתורה יש "מעייין" נסתר – חכמתו של ה' שאינה ניתנת להשגה – ו"נהרות" גלויים, הבנת סודותיה, שהנשמות נהנות ממנה בגן עדן. הנהרות האלה, "המים הרבים", אינם יכולים להשביע את אהבת הנשמה, החפצה בה' עצמו. המשכה זו נעשית על ידי רבקה, ש"ירדה אל העין ותמלא כדה" ("כדה" – עשרים וארבעת ספרי המקרא). כדי להסביר את עניינה של רבקה, מבאר אדמו"ר הזקן את עניינו של יצחק: הצחוק והתענוג העתידיים, הבאים באמצעות שם אלקים המסתר, כאשר בריאה נפרדת מתבטלת. רבקה, "צוותא" רתומה, היא המדות המעודנות והמאוחדות של הנפש הבהמית, שעלייתן ממשיכה את גילוי "אנכי" באמצעות המצוות – דבר שהמלאכים אינם יכולים לעשות. "הון ביתי" הוא התענוג העליון הגנוז בתורה, ו"בוז יבזו" נעשה "כיוזה" נלהבת של האוצר הזה, שיש לה רמז גם בניסוך המים של חג הסוכות. המאמר מסתיים בתהלים צ"ג ובגילוי העתידי של אריך אנפין, "יום שכולו ארוך".

מבנה

1	המעייין והנהר	¶11-2
	לתורה יש מעייין נסתר ונהרות גלויים; נהרות גן עדן אינם יכולים להשביע את אהבת הנשמה, שתבוא על סיפוקה מן המעייין שיתגלה לעתיד לבוא ויימשך למטה כבר עכשיו באמצעות התורה והמצוות.	
2	יצחק: הצחוק באמצעות אלקים	¶13-5
	יצחק הוא התענוג העתידי, הבא באמצעות ההסתר של שם אלקים, כאשר "יש" נברא מתבטל; התענוג מתגלה כאשר מסתיימת עבודת הבירור.	
3	רבקה: הצוותא והתומה	¶16-9
	רבקה היא המדות המעודנות והמאוחדות של הנפש הבהמית, ששורשן במרכבה; עלייתן ממשיכה את "אנכי" באמצעות המצוות הגשמיות, דבר שהמלאכים אינם יכולים לעשות.	
4	האהבה שמים אינם יכולים לכבות	¶10-11
	ההתבוננות בקריאת שמע מעוררת אהבה בלי גבול, ששום התבוננות ואף לא גן עדן יכולים להשביע; רק התורה והמצוות, האוהזות בעצמותו של ה', יכולות לעשות זאת.	
5	הון ביתו	¶12-19
	"אם יתן איש" הוא הבטחתו הוודאית של ה' לתת את אוצרו הפנימי ביותר, הנמשך למטה כבר עכשיו באמצעות המצוות והברכות; זהו התענוג העליון הגנוז בתורה, שלוש מאות ועשרה העולמות הנמשכים מן האל"ף.	

6 ביזת האוצר

"כזו יבוזו" היא ביזה נלהבת: שמחת הנשמה בתורה ובמצוות; המעיין, אף שהוא נראה קטן יותר, הוא המקור האמיתי; ניסוך המים של חג הסוכות רומז לעניין זה.

7 תהלים צ"ג והיום הארוך

הנהרות מרימים את קולם בעלייה ומקבלים את שכר אור אין סוף שבתורה; ה"יום שכולו ארוך" העתידי הוא גילוי אריך אנפין, הנרמז בכוסו של משיח.

מושגים

המעין והנהר מעיין ונהר

המעין הוא המקור הנסתר, חכמתו של ה' שאינה ניתנת להשגה; הנהר הוא זרימתה הגלויה, הנמדדת לפי כל מקבל. המעיין נראה קטן יותר משום שהוא קרוב יותר לה' ובטל יותר, אך הוא מקורם של כל הנהרות.

שם אלקים שם אלקים

השם המסתיר את כוחו היוצר של הוי', וגורם לבריאה להיראות נפרדת. בשל הסתר זה, ביטולה של הבריאה הוא חידוש המביא לה' תענוג.

כירור הנפש הבהמית ברור נפש הבהמית

עיקר העבודה של הפיכת החושך לאור; הנפש האלקית אינה זקוקה לתיקון. כאשר מדותיה של הנפש הבהמית מתבררות ומתאחדות, שורשה הנעלה מעלה את הנפש האלקית וממשיך את עצמותו של ה'.

אנכי אנכי

"אני" — עצמותו של ה', סיבת כל הסיבות. המאמר מפרש את המילים "אשר אנכי מצוך" כעצמות הנמשכת באמצעות המצוות.

הון ביתוהון ביתו

אוצרו הפנימי ביותר של ה', התענוג העליון הגנוז באותיות התורה, שיתגלה בגלוי לעתיד לבוא.

אריך אנפין אריך אנפין

"הפנים הארוכות" — דרגה של אור אלוקי נסתר שיכול להימשך עד למטה, לעולם הגשמי, במידה שווה; גילוי הוא ה"יום שכולו ארוך" העתידי.

קטע 1 • 11-2

המעייין והנהר

1 מים רבים^{1,2} לא יוכלו לכבות את האהבה וגו' עד בוז יבוזו לו. ובזוהר ח"ג דנ"ד ע"ב מים רבים דא הוא נהר עלאה דמניה נפקין נהרין לכל עיבר כו'.

"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וגו'", עד "בוז יבוזו לו". ובזוהר, חלק ג, דף נד ע"ב: "מים רבים" — זהו הנהר העליון שממנו יוצאים נהרות לכל עבר וכו'.

המאמר נפתח בפסוק משיר השירים על אהבה ש"מים רבים" אינם יכולים לכבות, ומביא את פירוש הזוהר שלפיו "מים רבים" הם נהר עליון אחד המזין את כל הנהרות האחרים. לאורך המאמר יתבאר מה הם המים והנהרות האלה, ואיזו אהבה אינם יכולים לכבות

והנה הנהרות נמשכים מן המעיינות³ שהמעיינות נובעים מן התהום ומהם נמשכים הנהרות וכמ"ש השולח מעינים⁴ בנחלים והמעיינות נובעים מתחת לארץ אבל הנהרות נמשכים בגלוי ע"פ כל הארץ לכך התורה שנמשלה למים

הנהרות נמשכים מן המעיינות: המעיינות נובעים מן התהום, ומהם נמשכים הנהרות, כמו שכתוב: "השולח מעינים בנחלים". המעיינות נובעים מתחת לארץ, ואילו הנהרות נמשכים בגלוי על פני הארץ כולה. לכן התורה, שנמשלה למים

יש הבדל בין מעייין לנהר: המעייין נובע בהסתר מתחת לאדמה, ואילו הנהר זורם בגלוי על פני הארץ; הנהרות מקבלים את מימיהם מן המעיינות. התמונה הטבעית הזאת עומדת להמחיש את עניינה של התורה, שהתנ"ך מדמה למים

כמ"ש הוי כל צמא לכו למים⁵ יש בה בחי מעייין והוא כמאמר חכים ולא בחכמה ידיעא⁶ שאינו מושג כלל כמשל המעייין שנובע מתחת לארץ ואינו ניכר ונגלה כ"כ ויש בה בחי נהרות

כמו שכתוב "הוי כל צמא לכו למים", יש בה בחינת מעייין. זהו כמאמר "חכים ולא בחכמה ידיעא": אין היא מושגת כלל, כמו המעייין הנובע מתחת לארץ ואינו ניכר ונגלה כל כך. ויש בה גם בחינת נהרות

בתורה יש ממד של "מעייין": מקורה בחכמתו של ה' עצמו, המתוארת בתיקוני זוהר כ"חכים ולא בחכמה ידיעא" — חכמה ששום שכל נברא אינו יכול להשיג, והיא נסתרת כמו מים שמתחת לפני הקרקע. יש בתורה גם ממד של "נהר", שיתואר בהמשך

וכמ"ש ונהר יוצא מעדן⁷ להשקות את הגן כו' שזיו השכינה המתגלה בגי' בהשגת רזין דאורייתא נמשך מבחי' נהר היוצא מעדן כו' ונמשך ומתחלק לכמה בחי' נהרות והמשכות פרטיים לכל אחד כפי השגתו כו'.⁸

וכמו שכתוב "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן" וכו': זיו השכינה המתגלה בגן עדן בהשגת רזי התורה נמשך מבחינת "נהר יוצא מעדן" וכו', והוא נמשך ומתחלק לבחינות רבות של נהרות ולהמשכות פרטיות, לכל אחד לפי השגתו וכו'

ה"נהר" הוא התורה כפי שהיא מתגלה: השגת רזי התורה שהנשמות נהנות ממנה בגן עדן, זיו השכינה. נהר אחד מתפצל לזרמים רבים, כך שכל נשמה מקבלת לפי יכולת ההשגה שלה

2 ולכן נקי נהר לפי שבא ונמשך בגילוי להיות מושג לצדיקים וע"ז נאמר מים רבים לא יוכלו לכבות⁹ את האהבה של כנסיי להקביה

לכן הוא נקרא "נהר", מפני שהוא בא ונמשך בגילוי, כדי שהצדיקים יוכלו להשיגו. ועל כך נאמר: "מים רבים לא יוכלו לכבות המדרגה הגלויה נקראת "נהר", מפני שהיא זורמת בגילוי וניתנת להשגה לצדיקים. ובכל זאת, הפסוק אומר שגם "מים רבים" אלה אינם יכולים לכבות את אהבתו של עם ישראל, כנסת ישראל, להי

כי עם היות שזהו גילוי מדריגות עליונות מאד עכ"ז לא ישקטו את האהבה שהנפש לא תתמלא ותתרוה צמאונה ע"י גילוי זה לבד

אף שמדובר בגילוי של מדרגות נעלות מאוד, בכל זאת הן לא ישקטו את האהבה, שכן הנפש לא תתמלא ולא תשביע את צימאונה באמצעות הגילוי הזה בלבד.

גבוה ככל שיהיה גילוי זה, אין הוא יכול לספק את אהבת הנפש; צימאונה של הנפש הוא לדבר שמעבר לכל השגה גלויה

וכמ"ש מי לי בשמים¹⁰ ועמך לא חפצתי בארץ כי שמים וארץ הם ג"ע העליון והתחתון שבו מתענגים הנשמות ע"י נהר היוצא מעדן כו' ועכ"ז מי לי בשמים כו' כי ג"ע הוא רק לפי שעה

כמו שכתוב: "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ". "שמים" ו"ארץ" הם גן עדן העליון וגן עדן התחתון, שבהם הנשמות מתענגות באמצעות "נהר יוצא מעדן" כו'. ובכל זאת נאמר: "מי לי בשמים" כו', כי גן עדן הוא רק לשעה

במזמור נאמר: "מי לי בשמים?" — הנפש רוצה את ה' עצמו, ולא את השמים ואת הארץ. אדמו"ר הזקן מפרש את "שמים" ואת "ארץ" כגן עדן העליון וגן עדן התחתון, שבהם הנשמות מתענגות בזרימת ה"נהר", ומציין שגן עדן הוא בכל מקרה שלב זמני בלבד

אבל עיקר הגילוי יהיה לע"ל בתחייה וכמ"ש ומעין יצא מבית¹¹ ה' שזהו למעלה מעלה מבחי' נהר כו'

אבל עיקר הגילוי יהיה לעתיד לבוא, בתחיית המתים, כמו שכתוב: "ומעין יצא מבית ה'". זהו גילוי שלמעלה מעלה מבחינת נהר וכו'.

עיקר הגילוי יהיה לאחר תחיית המתים, והנביא יואל מתאר אותו כ"מעין" היוצא מבית ה': המעין, שהוא המקור, נעלה לאין ערוך מן הנהר הנמשך ממנו

והיינו ע"י עסק התורה ומצות שעז"נ ותרד העינה¹² ותמלא כדה הם כ"ד ספרין דאורייתא^{13,14} שהם נמשכים מבחי' המעין בחי' חכים ולא בחכמה ידיעא¹⁵ שעיקר גילוי זה יהיה לע"ל:

וזהו באמצעות לימוד התורה וקיום המצוות, שעליהם נאמר: "ותרד העינה ותמלא כדה". הם עשרים וארבעה ספרי התורה, הנמשכים מבחינת המעין, מבחינת "חכים ולא בחכמה ידיעא"; ועיקר גילוי זה יהיה לעתיד לבוא

הגילוי העתידי מן המעין נפעל כבר עכשיו באמצעות לימוד התורה וקיום המצוות. הפסוק על רבקה, "ותרד העינה ותמלא כדה", רומז לכך: "כדה" נדרשת ככ"ד ה"א, רמז לעשרים וארבעה ספרי המקרא, שמקורם במדרגת ה"מעין" הנסגרת

קטע 2 • 31-5

יצחק: הצחוק באמצעות אלקים

3 אך הנה כדי להיות המשכה וגילוי זה ע"י תומ"צ מעשיות עז"נ ותרד העינה ותמלא כדה¹⁶ שזהו ע"י רבקה אמנו שהיא היא אשר ביכולתה להיות ותמלא כדה כו'.

אולם כדי שהמשכה וגילוי אלה ייעשו באמצעות תורה ומצוות מעשיות, נאמר: "ותרד העינה ותמלא כדה" — הדבר נעשה באמצעות רבקה אמנו, שרק היא יכולה להביא לידי "ותמלא כדה" וכו'.

גילוי המעיין נמשך באמצעות תורה ומצוות מעשיות, והפסוק מייחס זאת לרבקה: היא זו שיכולה לרדת אל המעיין ולמלא את הכד. מכאן עולה השאלה מה רבקה מייצגת.

ולהבין מהו בחי' רבקה י"ל תחלה ענין בחי' יצחק כי הנה יצחק הוא לשון צחוק ותענוג והוא גילוי תענוג העליון לצדיקים לע"ל כמ"ש לוי' זה יצרת¹⁷ לשחק בו.

כדי להבין מהי בחינת רבקה, יש להסביר תחילה את עניינה של בחינת יצחק. השם "יצחק" הוא מלשון צחוק ותענוג, והוא מציין את גילוי התענוג העליון לצדיקים לעתיד לבוא, כמו שכתוב: "לוי' זה יצרת לשחק בו".

כדי להסביר את רבקה, אדמו"ר הזקן מסביר תחילה את יצחק, ששמו פירושו "יצחק" — יצחק בעתיד. צחוק מבטא תענוג, ויצחק מסמל את התענוג העליון שיתגלה לצדיקים לעתיד לבוא, כפי שרומז הלוי' שה' יצר "לשחק בו".

4 ולכן יצחק הוא לשון עתיד¹⁸ כי הנה בחי' צחוק עשה לנו אלקים שבחי' גילוי תענוג זה נמשך ע"י שם אלקים.

לכן "יצחק" הוא בלשון עתיד. על כך נאמר: "צחוק עשה לנו אלקים" — כלומר, מדרגה זו, גילוי התענוג, נמשכת באמצעות שם אלקים.

השם יצחק הוא בלשון עתיד: הוא יצחק. שרה אמרה "צחוק עשה לי אלקים", ואדמו"ר הזקן מציין שהשם הנזכר בפסוק הוא אלקים: התענוג נמשך דווקא באמצעות השם שמסמל.

והענין כי שמש ומגן¹⁹ הוי"ה אלקים ששם אלקים הוא המגן ונרתק על שם הוי"ה המהוה מאין ליש שהנרתק הוא כסוי והעלם שלא יהי גילוי שם הוי"ה

העניין הוא ש"כי שמש ומגן הוי' אלקים". שם אלקים הוא מגן ונרתק על שם הוי', המהוה מאין ליש. הנרתק הוא כיסוי, והסתרה, כדי שלא יהיה שם הוי' גלוי

הוי' הוא השם המהוה הכול מאין ליש; אלקים הוא "מגן" או "נרתק" עליו, כפי שהמזמור מצמיד אותם. הנרתק מסתיר, כך שכוח ההתהוות של הוי' אינו נראה בגלוי.

רק ע"י לבוש והנרתק המסתיר עליו וכמשל אור וזיו השמש המאיר דרך מסך ופרגוד כמ"ש במ"א ע"פ והבדילה הפרכת²⁰ כו'

אלא באמצעות לבוש ונרתיק המסתירים אותו, כמו בדימוי של אור וזיו השמש המאירים דרך מסך ופרגוד, כפי שמוסבר במקום אחר על הפסוק "והבדילה הפרכת" וכו'.

כשם שאפשר להסתכל באור השמש רק דרך מסך, כך אור הוי' מגיע אל הנבראים רק באמצעות הכיסוי של אלקים. אדמו"ר הזקן מפנה להסבר המפורט יותר שלו במאמר אחר, על הפרוכת שבמשכן.

ומחמת נרתק ומגן זה נעשו הנבראים בחי' יש ודבר נפרד ובהתרחקות הלבושים ע"י ק"ך צירופי אלקים^{21, 22, 23} נמשך למטה בעשייה החשך וההסתר ביותר ועל כן ירדה הנשמה למטה להיות עובד אלקים

ובגלל הנרתק והמגן הללו נעשו הנבראים ליש ולדבר נפרד. כאשר הלבושים מתרבים באמצעות מאה ועשרים צירופי אלקים, החושך וההסתר נמשכים למטה, לעולם העשייה, ביתר שאת. לכן ירדה הנשמה למטה כדי להיות "עובד אלקים"

בגלל ההסתרה, הנבראים חשים שהם ישויות עצמאיות. ההסתרה מתרבה באמצעות מאה ועשרים צירופי אותיות אלקים, והיא מגיעה לשיאה בעולם הפיזי שלנו. משום כך ירדה הנשמה למטה: כדי להיות "עובד אלקים" ולעבוד דווקא בתוך ההסתרה הזו.

דהיינו לעבוד ולתקן²⁴ את בחי' החשך וההסתר הנמשך משם אלקים לאהפכא חשוכא לנהורא וזהו אשר ברא אלקים לעשות²⁵ ופי' במדרש לעשות לתקן.²⁶

כלומר, לעבוד ולתקן את בחינת החושך וההסתרה הנמשכת משם אלקים, להפוך חושך לאור. זהו "אשר ברא אלקים לעשות", והמדרש מפרש "לעשות" — לתקן.

תפקיד הנשמה הוא להפוך את החושך לאור. הפסוק אומר שה' ברא "לעשות", והמדרש מפרש את "לעשות" כ"לתקן": הבריאה הושארה בידינו להשלמה.

(והיינו לתקן) ההסתרה הנמשך משם אלקים והוא ע"י בטול היש לאין²⁷ שעייז אתהפכא חשוכא לנהורא. והיינו ע"י מסי"נ בתפלה וע"י תומ"צ.

כלומר, לתקן את ההסתרה הנמשך משם אלקים, וזאת באמצעות ביטול היש לאין, שבאמצעותו נהפך החושך לאור. הדבר נעשה במסירות נפש בתפילה, וכן באמצעות התורה והמצוות.

התיקון נעשה כשהי"ש מתבטל לפני ה', וכך החושך הופך לאור. בפועל הדבר נעשה באמצעות מסירות נפש בתפילה ובאמצעות התורה והמצוות.

וזהו צחוק עשה לי²⁸ אלהים שעיקר הצחוק ותענוג העליון נמשך ע"י שם אלקים כמשל הצחוק שעושים השרים שהוא מדבר חדש²⁹

וזהו "צחוק עשה לי אלקים": עיקר הצחוק והתענוג העליון נמשכים באמצעות שם אלקים, בדומה לצחוק שמעוררים השרים, הנובע מדבר חדש,

כעת אדמו"ר הזקן מסביר מדוע הצחוק נמשך באמצעות אלקים: בני אדם צוחקים מדבר חדש ובלתי צפוי, כמו מופעים מקוריים שמציגים לפני שרים.

כמו מלחמת הארי עם חיה אחרת שמהתחדשות נמשך הצחוק והתענוג כך בחי' בטול היש לאין זהו ההתחדשות שהנברא שנעשה יש ודבר נפרד יוכל לבטל א"ע.

כמו מלחמת אריה בחיה אחרת, שהחידוש שבה מעורר צחוק ותענוג. כך גם ביטול היש לאין: החידוש הוא שהנברא, שנעשה יש ודבר נפרד, יכול לבטל את עצמו.

הצופים נהנים ממלחמת אריה בחיה אחרת מפני שהיא חריגה מן הרגיל. כך גם החידוש האמיתי הוא שנברא שמרגיש את עצמו כנפרד יכול לבטל את עצמו לפני ה'; הפתעה זו מעוררת תענוג אצל ה'.

משא"כ אם לא היה שם אלקים מסתיר לא היה נמשך בחי' צחוק ותענוג זה כלל א"כ עיקר הצחוק והתענוג עשה לנו השם אלקים המסתיר ומעלים שבסבתו נמשך התענוג והיינו ע"י בטול היש לאין.

אבל אילו שם אלקים לא היה מסתיר, לא היה נמשך כלל צחוק ותענוג מסוג זה. נמצא שעיקר הצחוק והתענוג נעשו לנו באמצעות שם אלקים, המסתיר ומעלים, ובגללו נמשך התענוג — באמצעות ביטול היש לאין.

בלי ההסתרה של אלקים לא היה "יש" נפרד שיוכל להתבטל, ולכן לא היו חידוש ותענוג. דווקא השם שמסתיר את ה' מאפשר את הצחוק הזה.

5 והנה עיקר הצחוק והתענוג מתגלה כשנשלם הבירור והתקון דשם אלקים וכמו במע"כ כתיב וירא אלקים את כל אשר עשה³⁰

עיקר הצחוק והתענוג מתגלה כאשר מסתיימים בירור ותיקון שם אלקים. וכך בבריאת העולם כתוב: "וירא אלקים את כל אשר עשה",

התענוג המלא מתגלה רק כאשר מסתיימת עבודת בירור ההסתר של שם אלקים ותיקונו. כך עולה מסיפור הבריאה: ה' ראה "את כל אשר עשה" רק בתום ששת ימי הבריאה.

והנה טוב מאד ויכולו השמים³¹ שבגמר כל המלאכה נתגלה התענוג משא"כ בעוד שלא נגמרה המלאכה אין התענוג מתגלה כ"א הוא עוסק לגמור המלאכה.

"והנה טוב מאד", וכן "ויכולו השמים": כאשר הסתיימה כל המלאכה, התגלה התענוג; ואילו כל עוד המלאכה לא הושלמה, התענוג אינו מתגלה, אלא האדם עוסק בהשלמת המלאכה.

התענוג התגלה רק לאחר שנאמר "והנה טוב מאד" ו"ויכולו השמים". כל עוד העבודה נמשכת, העושה עוסק בהשלמתה והתענוג עדיין אינו מתגלה.

כך עדיין עכשיו העסק הוא להיות עובד אלקים לאהפכא חשוכא לנהורא ובגמר ושלמות הבירורים אזי

כך גם עכשיו: העבודה היא להיות "עובד אלקים", להפוך חושך לאור; וכאשר יסתיימו הבירורים בשלמות, אזי

עכשיו הוא זמן העבודה: להיות "עובד אלקים" ולהפוך חושך לאור. התענוג יתגלה כאשר יסתיימו כל הבירורים

כתיב ותחדש פני אדמה³² ישמח ה' במעשיו ויהיה גילוי הצחוק והתענוג ולכן נק' יצחק ע"ש העתיד

שלעתיד יהיה גילוי צחוק ותענוג זה:³³

נאמר: "תחדש פני אדמה", "ישמח ה' במעשיו", ויתגלה הצחוק והתענוג. לכן הוא נקרא יצחק על שם העתיד, שכן לעתיד לבוא יתגלה צחוק ותענוג זה.

אז יתקיימו הפסוקים: "תחדש פני אדמה" ו"ישמח ה' במעשיו". משום כך השם יצחק, בלשון עתיד, קשור לעתיד לבוא: אז יתגלה הצחוק והתענוג.

קטע 3 • 61-9

רבקה: הצוותא הרתומה

6 והנה ביצחק כתיב והנה יצחק מצחק³⁴ את רבקה אשתו³⁵. פ"י שכל הצחוק ותענוג עליון דיצחק הנ"ל

הוא נמשך ע"י רבקה אשתו.

על יצחק נאמר: "והנה יצחק מצחק את רבקה אשתו". פירוש הדבר שכל הצחוק והתענוג העליון של יצחק, שנזכרו לעיל, נמשכים באמצעות רבקה אשתו.

הפסוק "יצחק מצחק את רבקה אשתו" מלמד שצחוקו ותענוגו של יצחק באים באמצעות רבקה. כעת יסביר אדמו"ר הזקן מה רבקה מייצגת

כי הנה עיקר בחי' אתהפכא חשוכא לנהורא הוא שייך בנה"ב שבאדם שהיא צריכה בירור ותקון

לעשות לתקן משא"כ הנשמה עצמה אי"צ תקון.³⁶

עיקר הפיכת החושך לאור שייך לנפש הבהמית שבאדם, הזקוקה לבירור ולתיקון — ל"לעשות", כלומר "לתקן". לעומת זאת, הנשמה עצמה אינה זקוקה לתיקון

הפיכת החושך לאור נעשית בעיקר באמצעות בירור הנפש הבהמית, החיים הטבעיים והמרוכזים בעצמם של האדם. הנפש האלקית עצמה אינה זקוקה לתיקון; ירידתה נועדה רק לברר את הנפש הבהמית

ונה"ב שרשה מחיות המרכבה פני שור³⁷ וכמו שיש כח בהמרכבה להיות והחיות נושאות את

הכסא כך יש כח בנה"ב להיות בה

שורש הנפש הבהמית הוא מחיות המרכבה, פני שור וכ"י. וכשם שיש כוח במרכבה לכך ש"החיות נושאות את הכסא", כך יש כוח בנפש הבהמית להיות בה

שורש הנפש הבהמית הוא ב"פני שור" שבחיות המרכבה, החיות הקדושות שבחזון יחזקאל, הנושאות את הכיסא האלוף. כשם שהחיות נושאות את הכיסא, כך הנפש הבהמית, לאחר בירורה, יכולה לרומם את הנפש האלקית

ועיי עליות לנה"א והיינו אחר הכירור של נה"ב משום ששרשה גבוה מאד נעלה מלפני מלך כו':

יכולת לרומם את הנפש האלקית, לאחר כירור הנפש הבהמית, משום ששרשה גבוה ונעלה מאוד, "מלפני המלך" וכו'.

לאחר כירורה, הנפש הבהמית נעשית מקור לעליית הנפש האלקית, מפני ששרשה גבוה ונעלה מאוד, "מלפני המלך".

7 ובזה יובן ענין בחי' רבקה שהוא מלשון רבקות של שלש בקר³⁸ או של ארבע ארבע דהפי' הוא

חבור וקשור של שלש או ארבע בהמות

ובכך יובן עניינה של בחינת רבקה. השם קשור למילה "רבקות" של שלושה-שלושה בקר או של ארבעה-ארבעה, שמשמעותה צירוף וקשירה של שלוש או ארבע בהמות יחד.

השם רבקה קשור למילה התלמודית "רבקה" — קבוצת שלושה או ארבעה בקר הרתומים יחד. לכן השם מבטא צירוף של כמה בהמות ליחידת עבודה אחת.

יחדיו נק' רבקה וכך הוא בענין חיות המרכבה כשהן כלולים ומתייחדים יחד להיות ונחיות נושאות הן

בחי' רבקה של שלש בקר שהוא התכללות חג"ת פני ארי' מבחי' חסד.

יחד, [וזו] נקראת "רבקה". כך גם בנוגע לחיות המרכבה: כשהן נכללות ומתאחדות יחד, כך ש"החיות נושאות", הן בחינת "רבקה" של שלושה-שלושה בקר, שהיא התכללות חסד, גבורה ותפארת: פני האריה מבחינת חסד

החיות הקדושות שבמרכבת יחזקאל נושאות את הכיסא כאשר הן מצטרפות לצוות אחד. כששלוש מהן מתחברות, הן כנגד שלוש המדות חסד, גבורה ותפארת, ולכל אחת מהן יש "פנים": פני האריה מקבילים לחסד

8 ופני שור מבחי' גבורה כו'. ולפעמים הן של ארבע ארבע שהוא בחי' פני אדם שבחיות המרכבה שהן ד'

בחי' חגת"מ.

ופני השור מבחינת גבורה וכו'. ולפעמים מדובר בארבעה-ארבעה, שהם בחינת פני האדם שבחיות המרכבה, שכן יש בהן ארבע בחינות: חסד, גבורה, תפארת ומלכות.

פני השור מקבילים לגבורה. לפעמים הצוות כולל ארבעה, ובהם גם פני האדם, המקבילים למלכות; כך ארבעת הפנים הם חסד, גבורה, תפארת ומלכות.

ועדי' ארז"ל האבות הן הן המרכבה^{39,40} שהן ג' בחי' חג"ת ודוד הוא רגלא רביעאה כו'.

ובאופן דומה אמרו חז"ל: "האבות הן הן המרכבה" — הם שלוש בחינות חסד, גבורה ותפארת, ודוד הוא הרגל הרביעית וכו'.

חז"ל אומרים שהאבות היו המרכבה, כלומר היו בטלים לגמרי לרצון ה'. אברהם, יצחק ויעקב הם חסד, גבורה ותפארת, ודוד המלך, המגלם את מלכות, הוא הרגל הרביעית של הכיסא.

וז"ש במרכבת יחזקאל חוברות אשה אל אחותה⁴¹ שהן בבחי' חבור והתכללות שעיי' דוקא והחיות

נושאות כו'

, וזהו שנאמר על מרכבת יחזקאל: "חוברות אשה אל אחותה" — הן במצב של חיבור והתכללות, ורק כך "החיות נושאות" וכו'.

יחזקאל מתאר את כנפי החיות כ"חוברות אשה אל אחותה". יכולתן לשאת את הכיסא נובעת דווקא מכך שהן מחוברות וכלולות זו בזו.

משום שע"י ההתכללות וחבור המדות יחדיו ע"י מתעלים וממשיכים מבחי' עליונה מאד ששם כל המדות כלולים יחדיו (עמ"ש בפ' נח בענין זה).

משום שעל ידי התכללות המדות וחיבורן יחד הן מתעלות וממשיכות ממדרגה נעלית מאוד, שבה כל המדות כלולות יחד (ראו מה שנתבאר בענין זה בפרשת נח).

כאשר המדות מתחברות, הן מתעלות וממשיכות ממדרגה נעלית מאוד, שבה כל המדות עדיין מאוחדות. אדמו"ר הזקן מפנה לדיונו בנושא במאמר על פרשת נח.

ועד"ז יובן בעבודת ה' באדם כשיש בחי' התכללות המדות אהוי"ר והתעוררות רחמים על נפשו שירדה פלאים⁴² זהו נקי' בחי' רבקה של שלש בקר שמדות נה"ב מתבררים מקי"נ ועולים לה'.

וכך יובן גם בעבודת ה' של האדם: כאשר ישנה התכללות המדות — אהבה ויראה והתעוררות רחמים על נפשו שירדה פלאים — זה נקרא בחינת "רבקה" של שלושה־שלושה בקר; מדות נפש הבהמית מתבררות מקליפת נוגה ועולות לה'.

כך גם בעבודת האדם. כאשר אהבה, יראה ורחמים על נפשו שלו, שירדה למקום נמוך כל כך, מתחברים יחד, הרגשות של נפש הבהמית מתבררים מקליפת נוגה — התחום המעורב שיכול לפנות לטוב או לרע — ועולים לה'. זוהי "רבקה" של שלושה.

וזהו והנה רבקה יוצאת⁴³ שיוצאת מקי"נ ואתהפכא חשוכא לנהורא ולפעמים היא של ארבע ארבע בהתכללות מדת מל' שהוא בחי' בטול וקבלת עול ועבודת עבד כי העבודה והיראה הן שני מצות כו'.

וזהו "והנה רבקה יוצאת": היא יוצאת מקליפת נוגה, והחושך נהפך לאור. ולפעמים מדובר בארבעה־ארבעה, כאשר נכללת גם מדת מלכות, שהיא בחינת ביטול, קבלת עול ועבודת עבד; שהרי העבודה והיראה הן שתי מצוות וכו'.

"רבקה יוצאת" פירושו שהיא יוצאת מקליפת נוגה, והחושך נהפך לאור. "רבקה" של ארבע כוללת גם את מלכות: ביטול, קבלת עול ועבודה כעבד. הדבר שונה מיראה, שכן עבודה ויראה נמנות כשתי מצוות נפרדות.

וזהו שיצחק מצחק את רבקה אשתו⁴⁴ דהיינו שבחי' יצחק שהוא התענוג שיתגלה לעי"ל הרי הוא נמשך את רבקה אשתו

וזהו [הטעם] ש"יצחק מצחק את רבקה אשתו": כלומר, בחינת יצחק, שהיא התענוג שיתגלה לעתיד לבוא, נמשכת "את רבקה אשתו"

הדבר מסביר מדוע יצחק "מצחק את רבקה": התענוג העתידי של יצחק נמשך באמצעות רבקה, המדות של נפש הבהמית שהתבררו והתאחדו.

(שהוא בחי' בירור דשם ב"ן בגימ' בהמה דהיינו ע"י בירור נה"ב כשעולה למעלה מעלה להיות בבחי' רבקה כי למטה הוא ענפין מתפרדין אבל ע"י הברור אז נעשה התכללות כו')⁴⁵

שהיא בחינת בירור שם ב"ן, שערכו בגימטריה בהמה; כלומר, בירור נפש הבהמית, כאשר היא עולה מעלה מעלה להיות) (בבחינת רבקה, שכן למטה היא "ענפין מתפרדין", אבל על ידי הבירור נעשית התכללות וכו'.

שם ב"ן (הוי' במילוי שערכו 52) שווה בגימטריה "בהמה", ולכן עבודת רבקה היא בירור נפש הבהמית. למטה כוחות הנפש הם "ענפין מתפרדין", ענפים נפרדים; לאחר הבירור הם מתאחדים.

ולכן עי"ז דוקא ותרד העינה ותמלא כדה⁴⁶ דהיינו שע"י בחי' בירור ובטול נפש הבהמית דוקא

,ולכן דווקא על ידי כך "ותרד העינה ותמלא כדה": כלומר, דווקא על ידי בירור ובטול נפש הבהמית

זו הסיבה שרבקה היא ש"ותרד העינה ותמלא כדה": ההמשכה מתרחשת דווקא באמצעות בירור ובטול נפש הבהמית

הנה ע"י העלאה זו נמשך להיות ירידה והמשכה בחי' ותמלא כדה היינו כ"ד ספרין דאורייתא.

על ידי העלאה זו נעשית ירידה והמשכה, בחינת "ותמלא כדה", כלומר כ"ד ספרי תורה

העלאת נפש הבהמית גורמת לירידה מלמעלה: מילוי הכד, שהוא כ"ד ספרי המקרא

כי הנה כל התורה נתלבשה בענינים גשמיים כמו מצות תרומות ומעשרות בצמח וזרע הארץ ומצות קרבנות בבע"ח

שהרי התורה כולה התלבשה בענינים גשמיים, כגון מצוות תרומות ומעשרות שבצומח וזרע הארץ, ומצוות הקרבנות שבבעלי חיים,

מצוות התורה התלבשו בדברים גשמיים: תרומות ומעשרות מן התבואה, וקרבנות מן הבהמות

וכן בכל המצות שכי"ז הוא נלקח מקי"נ וע"י המצות מתבררים ונמשך עי"ז גילוי אי"ס ב"ה אשר אנכי מצוץ.^{47, 48}

וכן בכל המצוות. כל הדברים האלה נלקחו מקליפת נוגה, ועל ידי המצוות הם מתבררים, ועל ידי כך נמשכת בהם התגלות אין סוף ברוך הוא, "אשר אנכי מצוץ"

כל הדברים הגשמיים האלה באים מקליפת נוגה; קיום המצוות בהם מברר אותם וממשיך לתוכם את התגלות ה' עצמו, ככתוב "אשר אנכי מצוץ" — ה"אנכי" של עצמות ה'

9 וזהו הנה אנכי נצב על עין המים⁴⁹ דהיינו בבחי' ותרד העינה ותמלא כדה נמשך ממש בחי' אנכי שהוא סדכ"ס שממנו נמשך המעיין כו'.

וזהו "הנה אנכי נצב על עין המים": כלומר, בבחינת "ותרד העינה ותמלא כדה" נמשכת ממש בחינת אנכי, שהוא סיבת כל הסיבות, שממנו נמשך המעיין וכו'.

אליעזר אומר: "הנה אנכי נצב על עין המים". אדמו"ר הזקן מפרש את "אנכי" כעצמות ה' ממש, סיבת כל הסיבות ומקור המעיין: על ידי שרבקה שואבת מן המעיין נמשכת מדרגה זו עצמה

ולכן כדי שיהי' המשכה זו גילוי אוא"ס ב"ה בדברים גשמיים שמקי"נ הוא דוקא ע"י בירור נה"ב תחלה

ולכן, כדי שתהיה המשכה זו — גילוי אור אין סוף ברוך הוא בדברים גשמיים שמקורם בקליפת נוגה — הדבר נעשה דווקא על ידי בירור נפש הבהמית תחילה,

כדי שאור ה' יכנס לדברים גשמיים, שמקורם בקליפת נוגה, יש לברר תחילה את נפש הבהמית

שהיא ג"כ מק"נ שאז אחר בירור והעלאה זו יוכל להיות המשכה וירידה זו (ועמ"ש כיוצא בזה ע"פ וספרתם לכם⁵⁰ כו' וע"פ זכור את יום השבת).⁵¹

שגם היא מקליפת נוגה; ואז, לאחר בירור והעלאה אלה, יכולה לבוא המשכה וירידה זו. (וראו מה שנתבאר באופן דומה על הפסוק "וספרתם לכם" וכו' ועל הפסוק "זכור את יום השבת").

גם נפש הבהמית מקורה בקליפת נוגה; לאחר שהיא מתבררת ומתעלה, אפשר שתבוא ההמשכה אל הדברים הגשמיים. אדמו"ר הזקן מפנה לדיונים מקבילים על ספירת העומר ועל זכירת השבת.

וע"כ לא נתנה תורה למלאכים משום כלום יצה"ר יש ביניהם^{52, 53} ואין שייך אצלם בירור ק"נ ואתהפכא חשוכא לנהורא

ולכן התורה לא ניתנה למלאכים, משום "כלום יצר הרע יש ביניכם?". בירור קליפת נוגה והפיכת החושך לאור אינם שייכים להם.

זו הסיבה שהתורה לא ניתנה למלאכים: כפי שטען משה, אין להם יצר הרע. אין להם מה לברר ואין להם חושך להפוך לאור.

ולכן א"א להיות ג"כ אצלם המשכה זו מבחי" אשר אנכי מצוך ואע"פ שבודאי נמשך גילוי אלקות למלאכים הוא מבחי" ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן⁵⁴ דכזה כתיב היושבת בגנים חברים⁵⁵ שהם המלאכים מקשיבים לקולך.

ולכן גם אצלם לא יכולה להיות המשכה זו מבחינת "אשר אנכי מצוך". ואף על פי שבודאי נמשכת למלאכים התגלות אלוהית, היא מבחינת "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן", שעליה נאמר "היושבת בגנים חברים" — שהם המלאכים — "מקשיבים לקולך".

לכן המלאכים אינם יכולים לקבל את גילוי "אנכי" הנמשך על ידי המצוות. אמנם נמשכת אליהם התגלות אלוהית, אך רק מן ה"נהר" הזורם אל הגן: בשיר השירים נאמר על ה"חברים", שהם המלאכים, שהם מקשיבים לקולה של היושבת בגנים.

אבל גילוי בחי' ותרד העינה ותמלא כדה לא נמשך להם כ"א למטה דוקא. ולכן ארז"ל עתידים צדיקים⁵⁶ שיאמרו (המלאכים) לפנייהם קדוש:

אבל גילוי בחינת "ותרד העינה ותמלא כדה" אינו נמשך אליהם, אלא דווקא למטה. ולכן אמרו חז"ל שהצדיקים עתידים שיאמרו המלאכים לפנייהם "קדוש":

מדרגת ה"מעייך" מגיעה רק אלינו, למטה. לכן אמרו חז"ל שבעתיד המלאכים יאמרו "קדוש" לפני הצדיקים: מי שביררו את העולם יעמדו למעלה מן המלאכים.

קטע 4 • 101-11

האהבה שמים אינם יכולים לכבות

10 וזהו מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה.⁵⁷ פ"י מים רבים הוא ההתבוננות שהאדם משיג ומתבונן בגדולת ה'

וזהו "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה". פירוש "מים רבים" הוא ההתבוננות שבה האדם משיג ומתבונן בגדולת ה'

כעת אדמו"ר הזקן חוזר אל הפסוק ומפרש אותו בעבודת האדם: "מים רבים" הם ההתבוננות בגדולת ה'

ביחוד"ע ויחוד"ת בפסוק שמע ישראל⁵⁸ ובשכמל"ו שמוזה נמשך ואהבת ככל לבכך⁵⁹ כו' ואהבה זו גדלה מאד להיות נפשו צמאה לה' בבחי' ככל מאדך בלי גבול.

ביחודא עילאה וביחודא תתאה, בפסוק "שמע ישראל" וב"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", שממנה נמשכת "ואהבת ככל לבכך" וכו'. אהבה זו גדלה מאוד, עד שנפשו צמאה לה' בבחינת "בכל מאדך", בלי גבול.

זו ההתבוננות בעת קריאת שמע: ביחודא עילאה, שבו העולם הוא כאין לפני ה', וביחודא תתאה, שבו ה' נוכח בתוך מציאות העולם; הדבר מתבטא ב"שמע ישראל" וב"ברוך שם". מכך נולדת אהבת ה', העשויה לגדול לצימאון בלי גבול, "בכל מאדך".

11 ולא יוכל להשקיט ולכבות צמאון האהבה זו ע"י המים רבים עצמן שהיא ההתבוננות הנ"ל שמשיג ביחוד"ע ויחוד"ת

אך צימאון האהבה הזאת אינו יכול להירגע ולהיכבות על ידי ה"מים רבים" עצמם, כלומר על ידי ההתבוננות הנזכרת, שבה הוא משיג את היחודא עילאה ואת היחודא תתאה.

ההתבוננות שעוררה את הצימאון אינה יכולה להשביע אותו: הכנה נוספת אינה מכבה את הכמיהה.

כי אם רץ לבך⁶⁰ שוב לאחד⁶¹ הוא דוקא ע"י עסק התורה ומצות מעשיות שזהו בחי' אשר אנכי ממשיג מצורך.

אלא "אם רץ לבך שוב לאחד" — הדבר נעשה דווקא על ידי עיסוק בתורה ובמצוות מעשיות, שהן בחינת "אשר אנכי ממשיג מצורך".

הביטוי "אם רץ לבך שוב לאחד" מתאר את כמיהת הנפש ואת חזרתה לאחר מכן. החזרה, כלומר מילוי הכמיהה, נעשית באמצעות לימוד תורה ומצוות מעשיות, שבהם ה"אנכי" עצמו של ה' מצווה.

משא"כ בידיעה והתבוננות לבד הוא רק ידיעת מציאותו ולא בחי' אשר אנכי ממשיג מצורך שהוא כמו בחי' תפיסה במהו"ע כביכול ע"י המצות מעשיות דרמ"ח פקודין אינון רמ"ח אברי' דמלכא.⁶²

לעומת זאת, בידיעה ובהתבוננות בלבד יש רק ידיעת מציאותו, ולא בחינת "אשר אנכי ממשיג מצורך", שהיא כעין תפיסה במהותו. יתברך, כביכול, באמצעות המצוות המעשיות, שהרי "רמ"ח פקודין אינון רמ"ח אברי' דמלכא".

ההתבוננות מעניקה ידיעה שה' קיים בלבד, אך מצווה היא כעין תפיסה בעצמות ה' עצמה, כביכול. כפי שנאמר בתיקוני זוהר, רמ"ח מצוות עשה הן "רמ"ח אברי' דמלכא": האוחז באיבר אוחז במלך.

יתר על כן אפילו ההשגות שבג"ע שהיא השגת מהות זיו השכינה ממש ולא מציאותו לבד עכ"ז עז"נ מים רבים הנמשכים מנהר היוצא מעדן כו'

יתר על כן, אפילו ההשגות שבגן עדן, שהן השגת מהות זיו השכינה ממש ולא רק ידיעת מציאותו, בכל זאת נאמר עליהן: "מים רבים", הנמשכים מ"נהר יוצא מעדן" וכו'.

גם ההשגה של הנשמות בגן עדן, המשיגה את זיו השכינה ממש ולא רק את מציאותו, היא עדיין "מים רבים" הנמשכים מן הנהר.

לא יוכלו לכבות את האהבה דבחי רבקה בכל לבבך ומאדך הנ"ל וכמ"ש מי לי בשמים⁶³ וגו'

"לא יוכלו לכבות את האהבה" של בחינת רבקה, "בכל לבבך" ו"בכל מאדך" הנזכרות לעיל, ככתוב "מי לי בשמים וגו'".

גם המים האלה אינם יכולים לכבות את אהבתה של בחינת רבקה, האהבה "בכל לבבך" ו"בכל מאדך"; כפי שאומר המזמור, הנפש אינה רוצה דבר בשמים מלבד ה'.

כי הגלוי שבג"ע נקרא רק זיו והארה בלבד ונק' לקבל פרס לשון פרוסה כמ"ש במ"א.

שהרי הגלוי שבגן עדן נקרא רק זיו והארה, ונקרא "לקבל פרס", מלשון פרוסה, כמו שנתבאר במקום אחר.

הגלוי בגן עדן הוא רק הארה. הוא נקרא "פרס", מלשון "פרוסה": חלק בלבד מן השלם.

אבל האהבה הנ"ל היא למהו"ע ית' וזה שלא ע"מ לקבל פרס⁶⁴ כו' וזהו ונהרות לא ישטפה⁶⁵

, אבל האהבה הנזכרת היא לעצמותו יתברך, וזהו "שלא על מנת לקבל פרס" וכו'. וזהו "ונהרות לא ישטפה".

אהבת הנפש פונה לעצמות ה' ממש, בדומה למי שעובד "שלא על מנת לקבל פרס". לכן "נהרות לא ישטפה".

כי בעבר הנהר ישבו אבותיכם^{66,67} שבחי אה"ר הנ"ל היא מגעת למעלה אפילו מבחי הנהר הנ"ל שהוא מקור כל הנהרות כו' וא"כ ודאי ונהרות לא ישטפה:

שהרי "בעבר הנהר ישבו אבותיכם": בחינת האהבה רבה הנזכרת מגיעה למעלה אף מבחינת הנהר הנזכר, שהוא מקור כל הנהרות וכו'; ואם כן, ודאי ש"נהרות לא ישטפה".

הפסוק ביהושע "בעבר הנהר ישבו אבותיכם" מתפרש כך שאהבה זו עומדת מעבר לנהר, למעלה ממנו ואף למעלה ממקורו; לכן ודאי שנהרות האור הגלוי אינם יכולים לשטוף אותה.

קטע 5 • 11-19

הון ביתו

12 אך אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו.⁶⁸ פִּי אִם הוּא לִשׁוֹן כֹּאשֶׁר שִׁישׁ אִם שְׁאִינוּ מִשְׁמֵשׁ בְּלִשׁוֹן סִפֵּק אֵלָּא בְּלִשׁוֹן וּדְאִי.

אך "אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה, בוז יבוזו לו". פירוש "אם" הוא "כאשר", שכן יש "אם" שאינה משמשת כלשון ספק, אלא כלשון ודאי,

הפסוק ממשיך: "אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה". אדמו"ר הזקן מציין שהמילה "אם" יכולה להתפרש כ"כאשר": לפעמים היא מבטאת ודאות ולא ספק.

כמו אם כסף תלוה.⁶⁹ ואם יהיה היובל⁷⁰ שאין זה לשון ספק אלא שבודאי יהיה הדבר ויבא.

כמו "אם כסף תלוה" ו"ואם יהיה היובל", שאין זו לשון ספק, אלא שהדבר בוודאי יהיה ויבוא.

הוא מביא שתי דוגמאות מן התורה שבהן "אם" מבטאת ודאות: הלואה לעני וכואו של שנת היובל — שניהם דברים שבודאי יתרחשו.

13 ולשון אם כאן אינו אלא לשון כאשר. פִּי כֹּאשֶׁר כֶּסֶף תְּלוּהָ אֶת הָעֲנִי לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנוֹשָׁה⁷¹ וְכֵן כֹּאשֶׁר יִהְיֶה הַיּוֹבֵל.⁷²

והמילה "אם" כאן אינה אלא במשמעות "כאשר". כלומר: "כאשר תלווה את העני", "לא תהיה לו כנושה"; וכן "כאשר יהיה היובל".

שתי הדוגמאות מראות ש"אם" יכולה להתפרש כ"כאשר": ההלואה לעני היא חובה ולא אפשרות, והיובל בוודאי יגיע.

וכמו כן אם יתן איש פִּי כֹּאשֶׁר יִתֵּן אִישׁ זֶה הַקְּבִ"ה^{73, 74} שִׁיתֵּן בּוֹדָאִי וְהִיִּינוּ לַעֲתִיד שִׁיתֵּן הוּא לִשׁוֹן עֲתִיד שֶׁלַעֲתִיד לִבֵּא אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ שְׁבִזְמָן הַזֶּה אִינוּ בֹּא לִידֵי גִילּוּי כִּיֵּא לַעֲתִיד דּוֹקָא.

וכך גם "אם יתן איש" פירושו "כאשר יתן איש": האיש הוא הקב"ה, שבודאי יתן. הכוונה היא לעתיד, שכן "יתן" הוא לשון עתיד. בזמן העתיד הוא יתן "את כל הון ביתו", שאינו בא לידי גילוי בזמן הזה, אלא רק בעתיד.

אם כן, "אם יתן איש" פירושו "כאשר יתן איש", וה"איש" הוא ה', כפי שהמדרש דורש את המילה "איש" בפסוקים אחרים. ה' בוודאי יתן "את כל הון ביתו", את אוצרותיו הפנימיים ביותר; אך הדבר יתגלה רק לעתיד לבוא.

אך הגם שאין זה בגלוי עכשיו מ"מ נמשך הוא ממש בחי' זו ע"י תורה כ"ד ספרים דאורייתא ומצות מעשיות שהם בחי' והיו הדברים האלה אשר אנכי⁷⁵ מי שאנכי⁷⁶ ממש נמשך עי"ז.

אף שדבר זה אינו בגלוי עכשיו, בכל זאת בחינה זו נמשכת ממש באמצעות התורה, כ"ד ספרי התורה, והמצוות המעשיות, שהן בחינת "והיו הדברים האלה אשר אנכי [מצווה אותך]": מי שהוא כאמת "אנכי" נמשך באמצעותן

אף שבחינה זו נסתרת עכשיו, היא כבר נמשכת באמצעות לימוד התורה וקיום המצוות המעשיות. הפסוק "הדברים האלה אשר אנכי מצווה אותך" מלמד שה', ה"אנכי" האמיתי, נמשך בעצמו לתוכם.

14 וזהו מצוץ לי צוותא וחבור. וזהו בא"י אמ"ה אק"ב אתה היינו מהו"ע ית' ברוך ונמשך בבחי' שם הוי' המתלבש בע"ס יו"ד בחכמה כו'⁷⁷

וזהו [הטעם שנאמר] "מצוץ" — לשון צוותא וחבור. וזהו [נוסח הברכה] "ברוך אתה הוי' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו": "אתה" הוא עצמותו ית' ממש; "ברוך" [פירוש] שנמשך בבחינת שם הוי', המתלבש בעשר הספירות — היו"ד בחכמה וכו'.

המילה "מצוץ" קשורה ל"צוותא", יחד וחבור: מצווה מחברת את האדם עם ה'. מילותיה של כל ברכה מתארות כיצד עצמותו של ה' ("אתה") נמשכת ("ברוך") באמצעות שם הוי', המתלבש בעשר הספירות, החל באות יו"ד — חכמה

עד שנמשך להיות מלך העולם בבחי' מל' מקור דבי"ע והוא אשר קדשנו אשר לשון ענג כמו באשרי

עד שנמשך להיות "מלך העולם", בבחינת מלכות, מקורם של בריאה, יצירה ועשיה. וזהו "אשר קדשנו": "אשר" הוא לשון תענוג, כמו "באשרי"

ההמשכה יורדת עד שהיא נעשית "מלך העולם" — מלכות, מקורם של העולמות התחתונים בריאה, יצירה ועשיה. ואז בא "אשר קדשנו": המילה "אשר" קשורה למילה שאמרה לאה "באשרי", כלומר "מאושרת אני", המבטאת תענוג

כי אשרוני⁷⁸ והוא בחי' תענוג וצחוק העליון שיתגלה לע"ל בפו"מ כשיתן הון ביתו כו' הוא נמשך עכשיו ממש כי היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם.^{79, 80}

"כי אשרוני בנות". וזו בחינת התענוג והצחוק העליונים שיתגלו בפועל ממש לעתיד לבוא, כשיתן "הון ביתו" וכו'. הם נמשכים ממש כבר עכשיו, כי "היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם".

אם כן, הברכה על מצווה ממשיכה עכשיו את התענוג והצחוק העליונים — תענוגו של יצחק שיתגלה בעתיד — ויתגלו בגלוי כשהי' יתן "הון ביתו". כדברי חז"ל, היום נועד לעשיית המצוות ומחר לקבלת שכרן; והשכר הוא גילוי מה שהמצווה עצמה ממשיכה

15 וענין פי' ברכה זו שצ"ל הוא עד"מ אם רוצה אדם להאיר למרחוקאו במקום חשך ואפילה צריך

והנה פירוש הברכה שצריך לומר הוא, על דרך משל: אם אדם רוצה להאיר למקום רחוק או למקום חשוך ואפל, עליו

אדמו"ר הזקן מסביר מדוע יש צורך בברכה באמצעות משל: כדי להאיר מקום חשוך או רחוק צריך אבוקה גדולה יותר

להדליק אבוקה גדולה ולהוסיף על האור בכדי שיגיע אורו גם למרחוק וכך כדי שיגיע האור והגילוי בעשי' הגשמי צריך להוסיף אור האבוקה וזהו הברכה כו'.

להדליק אבוקה גדולה ולהוסיף אור כדי שאורה יגיע גם למקום רחוק. כך, כדי שהאור והגילוי יגיעו לעולם העשיה הגשמי, צריך להוסיף את אור האבוקה; וזו הברכה וכו'.

כדי להביא את אור ה' עד לעולם הגשמי, צריך להוסיף אור. זהו תפקידה של ברכה: היא מוסיפה וממשיכה אור רב יותר

ולכן ארז"ל חייב אדם לברך⁸¹ מאה ברכות בכ"י. וכמ"ש בזוהר ר"פ חיי שרה⁸² דקכ"ג ע"א.⁸³ שהוא המשכה מאתר עלאה סדכ"ס כו'.

ולכן אמרו חז"ל: "חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום". וכמו שנאמר בזוהר, בתחילת פרשת חיי שרה, קכ"ג ע"א: שזו המשכה מן האתר העליון, סיבת כל הסיבות וכו'.

לכן חייבו חז"ל לברך מאה ברכות ביום. הזוהר קושר את מאה הברכות היומיות להמשכה מן המקור העליון ביותר, סיבת כל הסיבות

16 והנה ע"י ארז"ל יפה שעה^{84, 85} א' בתשובה ומעש"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב כי ג"ע הוא רק זיו השכינה

והנה על כך אמרו חז"ל: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא", שכן גן עדן הוא רק זיו השכינה,

המשנה אומרת ששעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה טובה מכל חיי העולם הבא. הסיבה לכך היא שבגן עדן יש רק זיו השכינה.

ולכן לא יוכל לכבות את האהבה אבל המשכה זו היא מבחי' מהו"ע ולא זיו לבד ולכן נק' הון ביתו. דהנה כתיב בחכמה יבנה בית.⁸⁶

ולכן אין הוא יכול לכבות את האהבה. אך המשכה זו היא מבחינת עצמותו ממש, ולא זיו בלבד, ולכן היא נקראת "הון ביתו". שהרי נאמר: "בחכמה יבנה ביתו".

זו אינו יכול לכבות את אהבת הנשמה, אך התורה והמצוות ממשיכות את עצמותו של ה'; לכן הדבר נקרא "הון ביתו", האוצר הפנימי. המילה "בית" מובילה לפסוק "בחכמה יבנה ביתו".

פ"י אותיות התורה נק' בתים כמ"ש בס"י שני אבנים⁸⁷ בונות שתי בתים. ולכך נק' ת"ח בנאים⁸⁸ שעוסקים בבנינו ש"ע.

כלומר, אותיות התורה נקראות "בתים", כמו שנאמר בספר יצירה: "שתי אבנים בונות שני בתים". לכן תלמידי חכמים נקראים "בנאים", משום שהם עוסקים בבנינו של עולם.

אותיות התורה נקראות "בתים": ספר יצירה מכנה את האותיות "אבנים" ואת המילים הנוצרות מהן "בתים". לכן תלמידי חכמים נקראים "בנאים", כי באמצעות לימודם הם בונים את העולם.

17 והנה בחי' חכמה הוא חכים ולא בחכמה ידיעא⁸⁹ שהוא למעלה מבחי' ונהר יוצא כמשי"ל ובתבונה

והנה בחינת חכמה היא "חכים ולא בחכמה ידיעא", והיא למעלה מבחינת "ונהר יוצא", כפי שהוסבר לעיל. "ובתבונה

הפסוק במשלי מתפרש לפי מדרגות: חכמה, שהיא "חכים ולא בחכמה ידיעא", היא המעיין שמעל הנהר.

יתכונן⁹⁰ הוא מ"ש ולתבונתו אין חקר⁹¹ ובדעת חדרים ימלאון⁹² כל הון יקר ונעים והוא בחי' תענוג עליון הגנוז ומלוכש בהתורה כמ"ש אני תורתך שעשעתי.⁹³

יתכונן — זהו מה שנאמר: "ולתבונתו אין חקר". "ובדעת חדרים ימלאון כל הון יקר ונעים" — זו בחינת התענוג העליון הגנוז ומלוכש בתורה, כמו שנאמר: "אני תורתך שעשעתי".

"ובתבונה יתכונן" היא בינה, שהתבונה שבה אין לה חקר. "ובדעת חדרים ימלאון כל הון יקר ונעים" מתייחס לתענוג העליון הגנוז בתורה, כפי שנאמר בתהלים: "אני תורתך שעשעתי".

18 וזהו בחי' הון ביתו שנמשך ע"י הדעת כי דעת לי חבור כמו והאדם ידע⁹⁴ והיינו שמחבר וממשיך בחי' תענוג עליון ממקור התענוגים בחו"ב דאורייתא מחכמה נפקת.^{95,96}

וזו בחינת "הון ביתו", שנמשכת באמצעות הדעת, כי "דעת" היא לשון חיבור, כמו "והאדם ידע". כלומר, הדעת מחברת וממשיכה את בחינת התענוג העליון, ממקור התענוגים, אל החכמה והבינה של התורה, שהרי "התורה מחכמה נפקת".

"הון ביתו" נמשך באמצעות הדעת, שכן "דעת" פירושה חיבור, כמו "והאדם ידע את חוה". הדעת מחברת את התענוג העליון, ממקורו, עם החכמה והבינה שבתורה, ש"התורה מחכמה נפקת".

והוא ע"ד מ"ש בספר הבהיר⁹⁷ דהע"ה היה מחבר תורה שלמעלה בהקב"ה וגילוי זה יהיה בפוי"מ לע"ל שיתן איש אתכל הון ביתו הון יקר ונעים.

וזה על דרך מה שנאמר בספר הבהיר, שדוד המלך היה מחבר תורה שלמעלה בהקב"ה. גילוי זה יהיה בפועל ממש לעתיד לבוא, כשיתן איש "את כל הון ביתו", הון יקר ונעים.

ספר הבהיר אומר שדוד המלך היה מחבר את התורה שלמעלה עם הקב"ה; אדמו"ר הזקן משווה זאת לפעולת הדעת. בעתיד יתגלה חיבור זה בגלוי, כשהי' יתן "את כל הון ביתו".

19 וכמארז"ל עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות^{98,99} וזהו בחי' ההון יקר כי יקר ג"כ גימטריא יש

כמאמר חז"ל: "עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות"; וזו בחינת "ההון היקר", שכן גם "יקר" עולה בגימטריה י"ש.

במשנה נאמר שכל צדיק יירש 310 עולמות, וזהו "ההון היקר": "יקר" וי"ש עולים שניהם בגימטריה 310.

ולכן נאמר אם יתן אי"ש¹⁰⁰ אי י"ש שהמשכת ש"י עולמות נמשכים מן אלופו של עולם וכמ"ש אאלפך חכמה אאלפך בינה.¹⁰¹

ולכן נאמר "אם יתן איש" — אי י"ש; שכן המשכת ש"י העולמות נמשכת מאלופו של עולם, כמו שנאמר: "אאלפך חכמה, אאלפך בינה".

המילה "איש" מורכבת מאות אי ומהמילה י"ש: 310 העולמות באים מן הא', אלופו של עולם. "אאלפך" שבספר איוב הוא מאותו שורש של אי.

ונאמר קנה חכמה קנה בינה¹⁰² ב"פ קנה גימטריא י"ש שכי"ז נמשך מבחי" האלף אאלפך כו':

וכן נאמר: "קנה חכמה, קנה בינה" — פעמיים "קנה" עולה בגימטריה י"ש, שכן כל זה נמשך מבחינת הא', "אאלפך" וכו'.

בדומה לכך, "קנה" עולה בגימטריה 155, ופעמיים "קנה" עולות 310, כמניין י"ש; הכול נמשך מן הא', בחינת ה' כמקור החכמה.

קטע 6 • 201-25

ביזת האוצר

20 והנה בחי' גילוי זה הוא מרוה צמאון האה"ר הנ"ל וזהו בוז יבוזו לו לי ביזה ושלל¹⁰³ וכמו אדם הבוזז

וחוטף דבר יקר הערך

והנה גילוי בחינה זו מרוה את צימאון האהבה הגדולה שנוכרה לעיל. וזהו "בוז יבוזו לו" — לשון ביזה ושלל, כמו אדם הבוזז וחוטף דבר יקר הערך,

גילוי זה הוא המרוה את האהבה הגדולה של הנשמה. את "בוז יבוזו לו" מפרשים כאן לא כלשון ביזיון, אלא מלשון "ביזה": אדם תופס דבר יקר מאוד.

כמו ביזת אוצרות יקרים שבוזז וחוטף משום שמא אין ראוי שיתנו לו דרך נתינה ע"כ בוזז וחוטף לגודל תשוקתו לזה.

כמו ביזת אוצרות יקרים, שבהם הוא בוזז וחוטף, משום שאולי אין זה ראוי שיתנו לו אותם בדרך של נתינה; לכן הוא בוזז וחוטף, מרוב תשוקתו אליהם.

הבוזזים משתלטים על אוצרות משום שאינם מצפים לקבלם במתנה; הם חוטפים אותם מתוך תשוקה עזה.

21 וכך הוא כהתגלות אוצרו הטוב שהוא בחי' סדכ"ס אשר עין לא ראתה¹⁰⁴ אלקים זולתך. ונק' הון ביתו ע"כ כאשר יומשך ויתן גילוי אוצרות אלו אזי בוז יבוזו עד"מ.

וכך הוא בגילוי "אוצרו הטוב", שהוא בחינת סדכ"ס, שעליו נאמר: "עין לא ראתה אלקים זולתך". והוא נקרא "הון ביתו". לכן, כאשר אוצרות אלה יימשכו ויתגלו, אזי יהיה "בוז יבוזו", על דרך משל

"אוצרו הטוב" של ה' הוא בחינת סדכ"ס, אשר "עין לא ראתה" אותו אלא ה'. כשהוא יגלה את האוצרות הללו, הנשמה "תבוז" אותו, על דרך משל.

ובחי' זו עכשיו היא שמחת הנפש בעסק התורה ומצות אחר הצמאון ואה"ר בקי"ש אשר יעורר האדם בנפשו להיות מי לי בשמים¹⁰⁵ כו' ומים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה.¹⁰⁶

ובחינה זו מתבטאת עכשיו בשמחת הנפש בעיסוק בתורה ובמצוות, לאחר הצימאון והאהבה הגדולה שבקריאת שמע, שהאדם מעורר בנפשו כדי להיות בבחינת "מי לי בשמים וגוי" ו"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה"

גם כעת מורגשת בחינה זו בשמחת הנפש בתורה ובמצוות, לאחר הצימאון והאהבה המתעוררים בקריאת שמע, כשהאדם מרגיש שרק ה' עצמו יכול להשביע את נפשו.

זאת ישים אל לבו כי הדברים האלה הן ד"ת ומצות הם הם בחיי גילוי הון יקר הנ"ל.

עליו לשים אל לבו שהדברים האלה — דברי התורה והמצוות — הם עצמם בחינת גילוי "ההון היקר" הנזכר לעיל

על האדם להתבונן בכך שדברי התורה והמצוות הם עצמם "ההון היקר"

22 וכמ"ש יראת ה' היא אוצרו¹⁰⁷ ולזאת ישמח לבו בשמחה ובטוב לבב¹⁰⁸ מרוב כל. וזהו ותרד העינה ותמלא כדה ותעל.¹⁰⁹

כמו שנאמר: "יראת ה' היא אוצרו". ולכן ישמח לבו בשמחה ובטוב לבב "מרוב כל". וזהו "ותרד העינה ותמלא כדה ותעל"

ישעיהו מכנה את יראת ה' "אוצרו", ולכן ראוי לעבוד את ה' בשמחה. ורבקה "ירדה, מילאה את כדה ועלתה": הירידה אל המעיין מובילה לעלייה.

שע"י כ"ד ספרים דאורייתא עם היות שזהו בחי' שוב וירידה שנתלכשו בעשיה גשמית הנה עי"ז אדרבה ותעל גם למעלה מאה"ר הנ"ל דבחי' רבקה כו'

כי באמצעות כ"ד ספרי התורה, אף שזו בחינת שוב וירידה, מאחר שהתורה התלכשה בעשייה גשמית, הרי שדווקא באמצעותה "ותעל" — אף למעלה מן האהבה הגדולה שנוכרה לעיל, מבחינת רבקה וכו'

כ"ד ספרי התורה הם בחינת "שוב" וירידה אל העולם הגשמי, ואף על פי כן באמצעותם מתעלים אפילו למעלה מן האהבה הגדולה של בחינת רבקה.

והגם שמים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה היינו מים רבים דייקא שנמשכו מבחי' הנהר

ואף ש"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה", הכוונה דווקא ל"מים רבים" שנמשכו מבחינת הנהר

"המים הרבים" שאינם יכולים לכבות את האהבה נמשכים מן הנהר, הבחינה הגלויה

אבל כ"ד ספרים דאורייתא הם נמשכים מבחי' ותרד העינה שהמעיין נמשך מבחי' סדכ"ס ממש כמ"ש הנה אנכי נצב על עין המים¹¹⁰ ולכן עי"ז ירוו צמאון האה"ר ולכן אדרבה המעיין הוא נראה קטן יותר מהנהר

אבל כ"ד ספרי התורה נמשכים מבחינת "ותרד העינה", כי המעיין נמשך מבחינת סדכ"ס ממש, כמו שנאמר: "הנה אנכי נצב על עין המים". ולכן באמצעותו ירווה צמאון האהבה הגדולה. ומשום כך, אדרבה, המעיין נראה קטן יותר מן הנהר

התורה נמשכת מן המעיין, והמעיין נמשך מעצמותו של ה' — ה"אנכי" העומד "על עין המים"; רק מקור זה מרווה את הצמאון. המעיין נראה קטן מן הנהר

היינו משום שהוא קרוב יותר לבחיי אנכי סדכ"ס ע"כ יש בו הבטול יותר דכל הקרוב קרוב קמ"י כו' וכמאמר אין זולתך לחיי עוה"ב אפס בלתיך כו'.

כלומר, משום שהוא קרוב יותר לבחינת "אנכי", סדכ"ס, יש בו יותר ביטול, שכן "כל הקרוב קרוב קמ"י" וכו'. וכמאמר: "אין זולתך לחיי עולם הבא, אפס בלתיך" וכו'.

המעייין נראה קטן יותר משום שהוא קרוב יותר לה'; מה שקרוב יותר אליו בטל יותר לפניו. כך גם בתפילה: "אין זולתך" ו"אפס בלתיך"

אבל באמת בודאי הרי מקור מוצא המים הוא מהמעייין וממנו נמשך להנהר כמ"ש המשלח מעינים בנחלים.¹¹¹

אבל באמת, בוודאי מקור מוצא המים הוא המעיין, וממנו הם נמשכים אל הנהר, כמו שנאמר: "המשלח מעינים בנחלים"

אבל באמת המעיין הוא מקור המים של הנהר, כפי שנאמר בתהילים: "המשלח מעינים בנחלים"

23 וגם מי מעיין נקי מים חיים כו'. ובוז יבוזו כמאמר שיננא חטוף ואכול¹¹² חטוף וברוך דהיינו כמ"ש לכו לחמו בלחמי¹¹³ וכמ"ש פי פערתי ואשאפה¹¹⁴ כו'. עמא פזיזא¹¹⁵ כו'.

וגם מי המעיין נקראים "מים חיים" וכו'. ו"בוז יבוזו" הוא כמאמר: "שיננא, חטוף ואכול, חטוף וברוך", כלומר, כמו שנאמר: "לכו לחמו בלחמי", וכמו שנאמר: "פי פערתי ואשאפה" וכו'; "עמא פזיזא" וכו'.

מי מעיין נקראים "מים חיים", משום שהם נובעים ממקורם. אדמו"ר הזקן מדגים את ה"חטיפה" הנלחבת של "בוז יבוזו" באמצעות עצת הגמרא "חטוף ואכול"; הזמנת החכמה "לכו לחמו בלחמי"; דברי בעל התהילים "פי פערתי ואשאפה"; ותיאור ישראל במעמד הר סיני כ"עמא פזיזא", שאמרו "נעשה" לפני "נשמע".

ולכן נרמז ג"כ נסוך המים בחג בלשון בוז יבוזו כמ"ש בזהר¹¹⁶ דהיינו כי בקרבנות דיום שני וששי ושביעי נרמז נסוך המים כמארוז"ל נאמר בשני ונסכיהם כו'.¹¹⁷

ולכן גם נסוך המים בחג נרמז בלשון "בוז יבוזו", כמו שנאמר בזהר. כלומר, בקרבנות של היום השני, השישי והשביעי נרמז נסוך המים, כמו שאמרו חז"ל: "נאמר בשני ונסכיהם" וכו'.

הזהר מוצא רמז לניסוך המים של סוכות במילה "בוז": הניסוך נרמז בקרבנות היום השני, השישי והשביעי של החג, כפי שהגמרא דורשת מניסוח הפסוקים.

24 ושני וששי ושביעי הם אותיות בוז. והיינו משום שזהו ג"כ ע"ד ביזה הנ"ל להשקיט רשפי אש האהבה שבמזבח שהוא ע"י נסוך המים מהמעייין כמ"ש ושאתם מים בששון¹¹⁸ כו'

והמילים "שני", "ששי" ו"שביעי" מורכבות מאותיות בוז. הטעם לכך הוא שגם עניין זה הוא על דרך הביזה שנוכרה לעיל: להשקיט את רשפי האש של האהבה שבמזבח, באמצעות ניסוך מים מן המעיין, כמו שנאמר: "ושאתם מים בששון" וכו'.

האותיות של המילים "שני", "ששי" ו"שביעי" — ב"י"ת, ו"י"ו וז"י — מרכיבות את המילה "בוז". ניסוך המים הוא מעין "ביזה": מים הנשאבים מן המעיין משקיטים את להבות האהבה הנובעות על המזבח, את אהבתה הלוהטת של הנפש; והדבר נעשה בשמחה רבה.

ולכן נסוך זה דוקא אחר עשיית שהיא תגבורת האהבה בבחי' תשובה ועמך לא חפצתי¹¹⁹ כו' ע"ד והנה רבקה יוצאת¹²⁰ כנ"ל.

ולכן דווקא ניסוך זה בא לאחר עשרת ימי תשובה, שבהם האהבה מתגברת בבחינת תשובה, "ועמך לא חפצתי" וכו', על דרך "והנה רבקה יוצאת", כנוצר לעיל.

הניסוך בא לאחר עשרת ימי תשובה, שבהם האהבה לה' מתעצמת באמצעות התשובה — "ועמך לא חפצתי". זהו עניין יציאתה של רבקה, העלייה מלמטה המקדימה את ההמשכה.

25 ועיזי אח"כ דוקא נמשך בחי' ותרד העינה ותמלא כדה¹²¹ וכמשי"ל ולכן היה כזה שמחה רבה ועצומה כו'.

ובאמצעות זאת דווקא נמשכת לאחר מכן הבחינה של "ותרד העינה ותמלא כדה", כפי שהוסבר לעיל; ולכן הייתה בכך שמחה גדולה ועצומה וכו'.

לאחר העלייה של ימי התשובה באה ההמשכה — "ותמלא כדה". משום כך הייתה שאיבת המים בחג הסוכות מלווה בשמחה גדולה כל כך.

וגם כי זהו כמו בחי' הון ביתו ממש שהוא גנוז באותיות התורה שהרי לא נתפרש בתורה בפ"י מצות ניסוך המים

וגם מפני שהדבר דומה ממש לבחינת "הון ביתו", הגנוז באותיות התורה; שהרי מצוות ניסוך המים אינה מפורשת בתורה,

סיבה נוספת לשמחה היא שניסוך המים דומה ל"הון ביתו" — לאוצר הגנוז — משום שאינו כתוב בתורה במפורש.

רק שחז"ל גילו לנו זה שהוא מרומז בתורה המ"ם ביום שני. והיו"ד ביום ששי. והמ"ם בשביעי. וזהו הון ביתו הגנוז ומוטמן כו':

אלא שחז"ל גילו לנו שהוא רמז בתורה: המ"ם ביום השני, היו"ד ביום השישי והמ"ם ביום השביעי. וזהו "הון ביתו" הגנוז והמוטמן וכו':

חז"ל מצאו זאת חבוי באותיות נוספות בפסוקים: מ"ם ביום השני, יו"ד ביום השישי ומ"ם ביום השביעי, המצטרפות למילה "מים". מצווה הגנוזה באותיות התורה היא "הון ביתו", המוסתר והטמון.

קטע 7 • 261-31

תהלים צ"ג והיום הארוך

26 ועיזי יובן מ"ש נשאו נהרות קולם¹²² ישאו נהרות דכים ופי' בזוהר פ' וארא (דף כ"ג ע"א)¹²³ אינון נהרות כמד"א ונהר יוצא מעדן¹²⁴ וגו'

ועם כל זאת יובן הכתוב: "נשאו נהרות קולם, ישאו נהרות דכיים". וזוהר פרשת וארא (דף כ"ג ע"א) פירשו: "אלו נהרות, ככתוב: 'ונהר יוצא מעדן וגו'".

כעת מפרש אדמו"ר הזקן את תהלים צ"ג: "נשאו נהרות קולם, ישאו נהרות דכיים". הזוהר מזהה את הנהרות עם הנהר היוצא מעדן.

והיינו בחיי בינה שעיי ההתבוננות בגדולת אי"ס ב"ה נולד' רשפי אש האהבה לדבקה בה'. וזהו נשאו נהרות קולם והוא ההעלאה מלמטה למעלה.

והיינו בחינת בינה, שעל ידי ההתבוננות בגדולת אין סוף ברוך הוא נולדים רשפי אש של אהבה לדבקה בה'. וזהו "נשאו נהרות קולם" — העלייה מלמטה למעלה.

הנהרות הם בחינת בינה: ההתבוננות בגדולת ה' מולידה אהבה בוערת ורצון לדבוק בו. "נשאו נהרות קולם" היא עלייה מלמטה למעלה.

וכן בתרגום קלהון בשירתא הרי קול זה הוא בחי' השיר שהוא העלאה כנודע מענין השיר שהלויים אומרים ואח"כ נמשך עייז המשכה מלמעלה למטה.

וכך גם בתרגום: "קלהון בשירתא" — קולם בשירה. קול זה הוא בחינת השיר, שהוא עלייה, כידוע מענין השירה שהלויים אומרים; ולאחר מכן נמשכת על ידי כך המשכה מלמעלה למטה.

התרגום מפרש "קולם" כ"בשירה". שירה היא עלייה, כמו שירת הלויים בבית המקדש, ובעקבותיה נמשכת מלמעלה תגובה של המשכה.

27 וכמשי"ל שעיי והנה רבקה יצאת בבחי' העלאה עייז אח"כ ותרד העינה ותמלא כדה כנ"ל וכמ"ש אם ישים אליו לבו¹²⁵ רוחו ונשמתו אליו יאסף.

וכפי שהוסבר לעיל, על ידי "והנה רבקה יצאת", בבחינת עלייה, בא לאחר מכן "ותרד העינה ותמלא כדה", כנ"ל; וככתוב: "אם ישים אליו לבו, רוחו ונשמתו אליו יאסף".

כמו אצל רבקה, תחילה באה העלייה, ואחריה ההמשכה. גם הפסוק באיוב נקרא כך: כאשר אדם שם את לבו אל ה', רוחו של ה' נאספת אליו בתגובה.

וזהו ישאו נהרות דכים ותרגומו יקבלון נהרותא אגר שבחיהון שהשכר הוא ההמשכה מאוא"ס המלוכש בתורה חכים ולא בחכמה ידיעא שהיא למעלה מבחי' הבינה וההשגה.

וזהו "ישאו נהרות דכים", ותרגומו: "יקבלון נהרותא אגר שבחיהון" — הנהרות יקבלו את שכר שבחם. השכר הוא ההמשכה מאור אין סוף המלוכש בתורה, "חכים ולא בחכמה ידיעא", שלמעלה מבחינת בינה והשגה.

החלק השני של הפסוק, "ישאו נהרות דכים", מתורגם: "יקבלון נהרותא אגר שבחיהון" — הנהרות יקבלו את שכר שבחם. השכר הוא אור. אין סוף המלוכש בתורה, "חכים ולא בחכמה ידיעא", שלמעלה מבינה ומכל השגה.

והוא עיי' השולח מעינים בנחלים. וכדפי' בזהר פ' חוקת (דף קפ"א ע"א)¹²⁶ ונקי' דכים לשון צלילות ובהירות כמו מר דרור¹²⁷ ומתרגמינן מירא דכיא.¹²⁸

והוא על דרך "השולח מעינים בנחלים", וכפי שפירשו בזהר פרשת חוקת (דף קפ"א ע"א). והם נקראים "דכים", מלשון צלילות ובהירות, כמו "מר דרור", שאותו מתרגמים "מירא דכיא".

זהו המעיין שמזין את הנהרות. אדמו"ר הזקן מבאר כמה משמעויות של "דכים"; הראשונה היא צלילות ובהירות, שכן התרגום הארמי מתרגם "מר דרור" כ"מירא דכיא".

וזה מורה על הלכות התורה כמ"ש במ"א בענין מרדכי וכן הוא לי טהרה כמו על איל קמצא דכן¹²⁹ דהיינו המשכת ח"ע בתורה הוא לברר הטהור מן הטמא.¹³⁰

וזה מורה על הלכות התורה, כפי שנתבאר במקום אחר בענין מרדכי. וגם זו לשון טהרה, כמו "על איל קמצא דכן"; כלומר, המשכת חכמה עילאה בתורה נועדה לברר את הטהור מן הטמא.

בהירות זו מתייחסת להלכות התורה, כפי שנתבאר במקום אחר בענין מרדכי, ששמו קשור ל"מירא דכיא". "דכן" פירושו גם טהור, כמו במשנה על סוג של ארבה שהוא טהור: החכמה העילאה שבתורה מבחינה בין טהור לטמא.

28 ונקי דכיין ומסאבין. וגם דכים דך ים היינו כד הנמשך מים החכי כמ"ש ותמלא כדה¹³¹ כוי.

והם נקראים "דכיין ומסאבין". וגם "דכיים" הוא "דך ים", כלומר כד הנמשך מים החכמה, ככתוב "ותמלא כדה" וכו'.

בארמית אומרים "דכיין ומסאבין" — טהורים וטמאים. פירוש נוסף ל"דכיים" הוא "דך ים": אותיות "כד" בצירוף "ים" — כד הנמשך מים החכמה, כפי שנאמר אצל רבקה "ותמלא כדה".

וגם דכים לי עומק ושפלות כדפרש"י שהוא בחי' השוב ובטול שאחר הרצוא. וכתוב ואת דכא ושפל רוח¹³² וכמ"ש במ"א ע"פ ונשב בגיא¹³³ כוי

וגם "דכיים" הוא מלשון עומק ושפלות, כפי שפירש רש"י; וזוהי בחינת השוב והביטול שלאחר הרצוא. וכתוב: "ואת דכא ושפל רוח", וכפי שנתבאר במקום אחר על הפסוק "ונשב בגיא" וכו'.

משמעות שלישית, בעקבות רש"י, היא עומק ושפלות: ה"שוב" והביטול שבאים לאחר ריצת הנשמה אל ה'. בישעיהו נאמר שהי' שוכן עם דכא ושפל רוח.

וכמ"ש ג"כ אי זה בית¹³⁴ אשר תבנו לי¹³⁵ כוי ואל זה אביט אל עני ונכה רוח כוי.

וכך נאמר גם: "אי זה בית אשר תבנו לי וגוי", "ואל זה אביט — אל עני ונכה רוח וגוי".

ישעיהו אומר שאין בית שיכול להכיל את ה', ובכל זאת הוא מביט אל העני ונכה הרוח. השפלות, ולא הגדולה, היא המקום שבו הי' שוכן.

29 והדר מפרש מהו מעלת השכר הזה מקולות מים רבים¹³⁶ אדירים כוי אדיר במרום כוי. ופ"י כמ"ש

בפע"ח שער היוכ"פ פ"ג כי יש קולות עליונים שמהן ניזונים או"א כוי ע"ש.

ואחר כך מפרש מה מעלת השכר הזה: "מקולות מים רבים אדירים וגוי", אדיר במרום וגוי". ופירוש הדברים כפי שנתבאר בפרי עץ חיים, שער יום הכיפורים, פרק ג': יש קולות עליונים שמהם ניזונים אבא ואמא וכו'; עיין שם.

הפסוק הבא מתאר את גדולת השכר: "מקולות מים רבים... אדיר במרום הי". בפרי עץ חיים מוסבר שיש קולות עליונים שמהם ניזונים אבא ואמא, פרצופי המוחין — חכמה ובינה.

ועמ"ש ע"פ וכל העם רואים את הקולות^{137, 138} כו' וזהו עדותיך נאמנו מאד¹³⁹ לביתך נאווה קודש. עד"מ
בחכמה יבנה בית¹⁴⁰ דקאי על תיבות ואותיות התורה שנמשכו ונבנו ע"י ח"ע.

ועיין במה שנתבאר על הפסוק "וכל העם רואים את הקולות וגו'". וזהו "עדותיך נאמנו מאד, לביתך נאווה קודש", על דרך
"בחכמה יבנה בית", המכוון לתיבות ולאותיות התורה, שנמשכו ונבנו על ידי חכמה עילאה

אדמו"ר הזקן מפנה גם לביאורו על "וכל העם רואים את הקולות" במעמד הר סיני. "עדותיך נאמנו מאד, לביתך נאווה קודש": ה"בית" הוא
שוב תיבות התורה ואותיותיה, שנבנו באמצעות חכמה עילאה.

30 ועדותיך נאמנו. עדות לשון דעת היא כמ"ש ובדעת חדרים ימלאו¹⁴¹ כל הון יקר¹⁴² הנקי הון ביתו.

"עדותיך נאמנו": "עדות" היא מלשון דעת, ככתוב: "ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר", הנקרא "הון ביתו".

"עדות" קשורה לדעת, ודעת ממלאת את החדרים ב"כל הון יקר" — "הון ביתו".

וזהו לביתך נאווה קדש.¹⁴³ שהוא המשכה מבחי' קדש העליון אור א"ס ב"ה. ה' לאורך ימים הוא
כמארז"ל על אלף השביעי יום שכולו ארוך.¹⁴⁴

וזהו "לביתך נאווה קודש": המשכה מבחינת קודש העליון, אור אין סוף ברוך הוא. "ה' לאורך ימים" הוא על פי דברי חז"ל על
האלף השביעי, "יום שכולו ארוך".

"לביתך נאווה קודש" פירושו שהתורה ממשיכה מן הקדושה העליונה, אור אין סוף. סוף הפסוק, "לאורך ימים", מתייחס לפי חז"ל לאלף
השביעי, "יום שכולו ארוך".

31 והענין הוא כי פ"י כולו ארוך היינו שגם בתחלתו הוא ארוך. ולכאורה אין לשון אריכות נופל רק
בסיום וסוף ולא בתחלה. ואיך כולו ארוך גם בתחלתו.

והעניין הוא שפירוש "כולו ארוך" הוא שגם בתחלתו הוא ארוך. ולכאורה, לשון ארוך מתאימה רק לסיום ולקצה, ולא
להתחלה. אם כן, כיצד הוא "כולו ארוך" גם בתחלתו?

השאלה היא ש"ארוך" מתאר בדרך כלל עד היכן דבר מגיע בסופו; כיצד אפשר לומר שיום ארוך כבר מתחילתו?

אך הכוונה שיהיה גילוי אור א"ס ב"ה המלוכש בסתר עליון שנק' אריך אנפין כמ"ש ארך אפים¹⁴⁵ כו'.

אלא הכוונה היא שתהיה התגלות של אור אין סוף, ברוך הוא, המלוכש בהסתר העליון שנקרא אריך אנפין, כמו שכתוב "אריך
אפים" וכו'.

התשובה היא שבעתיד תתגלה אור אין סוף, המוסתר באריך אנפין — "הפנים הארוכות", הדרגה הפנימית של כתר. המילה "אריך" קשורה
לביטוי "אריך אפים".

ונק' אריך אנפין היינו שיכול לימשך גם למטה בעשי' כי קמיה ית' שוה ומשוה רוחניות וגשמיות

והוא נקרא אריך אנפין, כלומר שהוא יכול להימשך גם למטה, לתוך עשיה, כי לפניו יתברך הרוחניות והגשמיות שוות, והוא
משווה אותן.

הוא נקרא "ארוך" מפני שהוא יכול להימשך עד למטה, אל העולם הגשמי: לפני ה' הרוחניות והגשמיות שוות.

ולכן יהיה הגילוי למטה ביחוי"ת כמו ביחוי"ע (ועמ"ש ע"פ ועתה יגדל¹⁴⁶ נא כו' כאשר דברת לאמר¹⁴⁷ ה' ארך אפים כו')

ולכן תהיה ההתגלות למטה, ביחודא תתאה, כמו ביחודא עילאה. (ועיין במה שכתוב על הפסוק "ועתה יגדל נא" וכו', "כאשר דברת לאמר: ה' ארך אפים" וכו').

לכן בעתיד ה' יתגלה למטה, ביחודא תתאה, כפי שהוא למעלה, ביחודא עילאה. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על תפילת משה, שבה הוא מצטט "ה' ארך אפים".

וע"כ כולו ארוך בתחלה כמו בסוף שהוא גילוי בחי' שאין לו תחלה ואין לו תכלה ועדי"ז הוא מארזי"ל כסא דמלכא משיחא¹⁴⁸ מחזיק רכי"א לוגין שאין לו פי ע"פ פשוטו כלל מהו ענין רכי"א לוגין דוקא.

ולכן הוא "כולו ארוך", בתחילתו כמו בסופו, שכן זו התגלות של בחינה שאין לה תחילה ואין לה תכלה. ועל דרך זה הוא מאמר "חזי"ל: "כוסו של מלך המשיח מחזיקה רכי"א לוגין" — שאין לכך כל פירוש על פי פשוטו: מה עניינם של רכי"א לוגין דווקא

בחינה שאין לה תחילה ואין לה תכלה היא "ארוכה" מתחילתה ועד סופה. אותו רעיון מסביר את מאמר חז"ל שכוסו של משיח מכילה 221 לוגין — מספר שאין לו משמעות כפשוטו.

אלא הכוונה שהכוס הוא הכלי לגילוי אוא"ס ב"ה ויהיה הגילוי בו מבחי' ארך אפים כו' כנ"ל:

אלא הכוונה היא שהכוס היא הכלי להתגלות אור אין סוף, ברוך הוא, וההתגלות שבה תהיה מבחינת "ארך אפים" וכו', כפי שנאמר לעיל.

הכוס היא כלי להתגלות אור אין סוף מבחינת "ארך", במשמעות של אורך: ערך האותיות אר"ך, אל"ף רי"ש כ"ף, הוא 221.

בעבודה

לאחר שעורר בקריאת שמע אהבה לה' ששום דבר אחר אינו יכול להשביע, על האדם לדעת שדברי התורה והמצוות הם עצמם אוצרו היקר של ה'. עליו לאחוז בהם בהתלהבות ובשמחה, ולברר את נפשו בהנהיגות באמצעות אהבה ויראה וקבלת עול, שכן עלייה זו היא שממשיכה את עצמותו של ה' בעולם.

שאלות לשיחה

1. מדוע אפילו גילוי גן עדן אינו יכול להשביע את אהבת הנשמה, ואילו מצווה גשמית יכולה לעשות זאת?
2. כיצד ההסתר של שם אלקים מאפשר את התענוג של ה'?
3. מה מלמד שמה של רבקה, צוות של שוורים רתומים, על בירור המדות?
4. מדוע המעיין נראה קטן יותר מן הנהר, ומה הדבר מלמד על הקרבה לה'?
5. באיזה מובן השמחה שבתורה ובמצוות היא "ביזה" של אוצרו של ה'?

הערות

פסקה 1

1 מים רבים

ההערה מציינת שהמאמר מצוי גם בהנחת אדמו"ר האמצעי, שנדפסה בספר המאמרים תקס"ט; זהו נוסח מקביל של אותו מאמר.

הערת קה"ת

הנחת כ"ק אדה"א בסה"מ תקס"ט ע' א. (באחד מהכת"י נרשם "תורה הנאמרה שבת שלפני פורים על חתונת נכדו תקסטי"ת". ובאוה"ת יתרו ע' תתיד מצויין "עין בהביאור ע"פ מים רבים לא יוכלו כו' (דחתונת ב"ד ר' בער)". ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. לכללות מאמר זה ראה ד"ה זה ש"פ תולדות תשי"ז לכ"ק אדמו"ר זי"ע (נדפס בסה"מ מלוקט ח"א).

2 מים רבים

"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, ונהרות לא ישטפו; אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה, בוו יבזו לו". המאמר כולו מפרש את הפסוק הזה

שיר השירים ח':7 Song of Songs

מים רבים לא יוכלו לכבות את־האהבה ונהרות לא יִשְׁטְפוּ אִם־יִתֵּן אִישׁ אֶת־כָּל־הוֹנוֹ בְּאֶהְבָּה בּוֹ יִבְזוּ לוֹ:

Many waters cannot quench love, Neither can the floods drown it; If a man would give all the substance of his house for love, He would utterly be contemned.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ח, ז.

3 והנה הנהרות נמשכים מן המעינות

ההערה מפנה לשם לדיון בהבדל בין נהר למעיין, שהוא היסוד שעליו בנוי המאמר.

הערת קה"ת

ההפרש בין נהר למעינות — ראה אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תנה.

4 השולח מעינים

"השולח מעינים בנחלים". הפסוק מובא כדי להראות שהנהרות והנחלים מקבלים את מימיהם מן המעינות.

Psalms 104:10 תהילים ק"ד:10

הערת קה"ת

תהלים קד, י.

5 הוי כל צמא לכו למים

"הוי כל צמא לכו למים". חז"ל דורשים כאן את "מים" על התורה; הפסוק מבסס את ההשוואה בין התורה למים.

Isaiah 55:1 ישעיהו נ"ה:א

הוי כָּל־צֶמָא לְכוּ לַמֵּיִם וְאֲשֶׁר אֵינְלוֹ כֶּסֶף לְכוּ שִׁבְרוּ וְאָכְלוּ וּלְכוּ שִׁבְרוּ בְּלוֹא־כֶסֶף וּבְלוֹא מֶחִיר יֵין וְחֶלֶב:

Ho, every one that thirsteth, come ye for water, And he that hath no money; Come ye, buy, and eat; Yea, come, buy wine and milk Without money and without price.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נה, א.

6 חכים ולא בחכמה ידיעא

מתוך תפילת אליהו, "פתח אליהו", שבהקדמת תיקוני זוהר: ה' הוא "חכים ולא בחכמה ידיעא". כאן הביטוי מתאר את מדרגת ה"מעייין" הנסתרת של התורה.

תיקוני זוהר י"ז ב:ג-ד'4-3:17b Tikkunei Zohar, Patach Eliyahu

אנת חכים ולא בחכמה ידיעא. אנת הוא מבין ולא מכינה ידיעא. לית לך אתר ידיעא אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי דאינון צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא. דין איהו גבורה. משפט עמודא דאמצעיאתא. צדק מלכותא קדישא. מאזני צדק *תרין סמכי קשוט. הין צדק אות ברית. כלא לאחזאה איך אתנהיג עלמא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (פתח אליהו).

7 ונהר יוצא מעדן

"ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כגילוי הזורם לגן עדן ומתפצל לכל נשמה

בראשית ב':2 Genesis

וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְרָד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים:

And a river went out of Eden to water the garden; and from thence it was parted, and became four heads.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, י.

8 הזוהר מפרש את "מים רבים" כנהר העליון שממנו יוצאים כל הנהרות. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי לזהות את "המים הרבים" עם השפע הגלוי של החכמה האלוקית

ספר זוהר, מצורע ט':ל"ד-י"א מ"א41:9-11:34 Zohar, Metzora

R. Eleazar further discoursed on the verse: "Many waters cannot quench love", etc. (Ibid. 7). 'This', he said, 'is the Right Arm which desires to bind the phylactery on the Left Arm, in accordance with the verse, "that his right hand might embrace me" (S.S. 2, 6). Or again, the "waters" may be the primordial stream from which issue other streams in every direction.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

2 פסקה

9 כעת הפסוק מוסב על אהבת כנסת ישראל לה, שאפילו "המים הרבים" של החכמה האלוקית הגלויה אינם יכולים לספק

Song of Songs 8:7 שיר השירים ח':7

מים רבים לא יוכלו לכבות את־האהבה ונהרות לא יִשְׁטְפוּ אִם־יִתֵּן אִישׁ אֶת־כָּל־הוֹנוֹ בְּאֶהְבָּה בּוֹ יִבְזוּ לוֹ:

Many waters cannot quench love, Neither can the floods drown it; If a man would give all the substance of his house for love, He would utterly be contemned.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

10 מי לי בשמים

"מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ". הפסוק נקרא כביטוי לכך שהנפש אינה מסתפקת אפילו בתענוגות גן עדן.

תהילים ע"ג:כ"ה Psalms 73:25

מִי־לִי בְשָׁמִים וְעִמָּךְ לֹא־חָפְצָתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עג, כה.

11 ומעין יצא מבית ה'

"ומעין יצא מבית ה'". נבואת יואל על העתיד נקראת כגילוי של מדרגת ה"מעין" הנעלית יותר.

יואל ד':י"ח Joel 4:18

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִשְׁפּוּ הַהָרִים עָסִים וְהַגְּבָעוֹת תִּלְקָנָה חֶלֶב וְכָל־אֲפִיקֵי יְהוּדָה יִלְכוּ מִיָּם וּמִעֵין מִבֵּית ה' יֵצֵא וְהִשְׁקָה אֶת־נַחַל הַשָּׁטִים:

And it shall come to pass in that day, That the mountains shall drop down sweet wine, And the hills shall flow with milk, And all the brooks of Judah shall flow with waters; And a fountain shall come forth of the house of the L-RD, And shall water the valley of Shittim.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יואל ד, יח.

12 ותדר העינה

רבקה "ותדר העינה ותמלא כדה". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כהמשכת גילוי המעין באמצעות התורה והמצוות.

בראשית כ"ד:ט"ז Genesis 24:16

וְהַנְּעֹר טַבַּת מִרְאָה מֵאֵד בְּתוֹלָה וְאִישׁ לֹא יָדָעָהּ וְתֹרֵד הָעֵינָה וְתִמְלֵא כֶּדָה וְתַעַל:

And the damsel was very fair to look upon, a virgin, neither had any man known her; and she went down to the fountain, and filled her pitcher, and came up.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כד, טז. ובהבא להלן ראה בארוכה תו"ח חיי שרה קבו, ג ואילך. וראה לקו"ת ברכה צו, ג. אוה"ת נ"ך ע' יח.

13 ותמלא כדה הם כ"ד ספרין דאורייתא

ההערה מפנה לשם, לצד תיקוני זוהר, לדרשה של "כדה" כרמו לעשרים וארבעה הספרים.

תיקוני תיקון כא47a:12-14 Tikkunei Zohar, Tikkun 21

כ"ד ספרין דאורייתא ודאי אינון כ"ד דאתמלי מן ימא עלאה דאורייתא דאיהי כלילא דחמשיין אתוון דיחודא דאינון כ"ה וכ"ה דמיחדין בהון לקב"ה ב' זמנין. וכד סליק י"ם חמשיין. דא איהו ישאו נהרות דכים בהפוך אתוון דך ואיהו כ"ד. ודך איהו צדיק בהאי כד. בגין דאיהו תבירא בגלותא. שכינתא דאיהי כד עליה אתמר לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה ת"ז תי"א (מו, ב). אוה"ת בראשית מח, א.

14 ותמלא כדה הם כ"ד ספרין דאורייתא

תיקוני זוהר, תיקון כא, דורש "כדה" — כ"ד ה"א, עשרים וארבעה ספרי המקרא.

תיקוני זוהר מ"ו ב:כ"א-כ"ב Tikkunei Zohar 46b:21-22

דך איהו ככ"ד ספרים דאורייתא. ושכינתא וכד"ה על שכמה. וכד צדיק איהו מלא מעמודא דאמצעייתא דאתמר ביה ותמלא כדה ותעל סליקת האי נקודה דאיהו חד שור"ק. על תרין דאינון שב"א ואתעבירו שור"ק. בתר דאיהו מליא מסטרא דיליה ומסטרא דעמודא דאמצעייתא אתמר בשכינתא ותמלא כדה ותעל

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

15 מבחי המעיין בחי חכים ולא בחכמה ידיעא

ההערה מפנה לשם לדיון ב"מעין" כמדרגת "חכים ולא בחכמה ידיעא".

הערת קה"ת

ראה אוה"ת דרושים ליוהכ"פ ע' א'תתקצח.

3 פסקה

16 שאיבת המים של רבקה היא הדגם להמשכת גילוי המעין באמצעות המצוות המעשיות

בראשית כ"ד:ט"ז Genesis 24:16

וְהַנְּעֹר טַבַּת מִרְאָה מֵאֵד בְּתוֹלָה וְאִישׁ לֹא יָדָעָהּ וְתֹרֵד הָעֵינָה וְתִמְלֵא כֶּדָה וְתַעַל:

And the damsel was very fair to look upon, a virgin, neither had any man known her; and she went down to the fountain, and filled her pitcher, and came up.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

17 לוינת זה יצרת

"לוינת זה יצרת לשחק בו". המילה "לשחק" קשורה לשורש של "יצחק" ורומזת לתענוג האלוקי העתידי.

תהילים ק"ד:כ"ו Psalms 104:26

שָׁם אֲנִיּוֹת יִהְיוּ לְוִיָּתָן וְהַיָּצֵרֶת לְשֹׁחַק־בּוֹ:

There go the ships; There is leviathan, whom Thou hast formed to sport therein.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, כו.

4 פסקה

18 יצחק הוא לשון עתיד

הנוסח המקביל מוסיף את הטעם: "כי היו"ד משמשת לעתיד", כלומר היו"ד בראש השם יצחק מציינת את זמן העתיד.

הערת קה"ת

"כי היו"ד משמש על להבא" סה"מ תקס"ט ע' ב. ראה שיחת מוצאי ש"פ חיי שרה ה'תשל"ח סמ"א (בקונטרסים חורף ה'תשל"ח ע' 95).

19 כי שמש ומגן הוי אלקים

"כי שמש ומגן הוי אלקים". הוי הוא השמש ואלקים הוא המגן המכסה עליה.

תהילים פ"ד:י"ב Psalms 84:12

כִּי שֶׁמֶשׁ וּמִגָּן ה' אֱלֹקִים חַן וְכְבוֹד יְתֵן ה' לֹא יִמְנַע־טוֹב לְהִלְכִים בְּתַמִּים:

For the L-RD G-d is a sun and a shield; the L-RD giveth grace and glory; No good thing will He withhold from them that walk uprightly.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

תהלים פד, יב. ראה שער היחודה"א פ"ד ואילך.

20 כמ"ש במ"א ע"פ והבדילה הפרכת

המאמר דן ביריעות המקדש, שנועדו לצניעות, וב"פרסא" המתוארת בעץ חיים כמסך שהאור עובר דרכו. הוא מפתח את הדימוי של אור הזורח דרך פרוכת, שמשמש כאן

הערת קה"ת

לעיל יב, ג.

21 ק"ך צירופי אלקים

Etz Chaim. הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד

הערת קה"ת

ע"ח שערי היוגים שט"ו פ"ו. שער השמות שט"ד פ"א.

22 ק"ך צירופי אלקים

עץ חיים של האריז"ל, לפי הערת קה"ת בשער היוגים, שער טו, פרק ו, דן עץ חיים של האריז"ל, לפי הערת קה"ת בשער היוגים, שער טו, פרק ו, דן

במאה ועשרים צירופים שם אלקים

עץ חיים ט"ו:6 Sefer Etz Chaim 15:6

... והנה הם נחלקים לדי' בחי' וזהו ענין הפסוק אורח היריעה ל' באמה ורוחב ארבעה באמה שהם ק"ך צירופי אלקים הנחלקים לדי' פעמים ל' והנה זה ענין בוכ"ו הנוכח פ' פקודי רס"א שהוא ענין חילוף אה"ה באבג"ד כי הנה שם אה"ה הוא בפנים שלה ושם בוכ"ו הוא באחוריים שלה כי הנה הוא גימטריא ד"ל שהם בחי' האחוריים האלו שהם ד"פ ל' צירופי אלקים. והנה משה רע"ה היה כלול ק"ך צירופים אלו ע"ד הנ"ל הם די' שמות אלקים גימטריא משה עם הכולל וכל אלקים מאלו די' הכולל שלשים צירופים והרי ארבעתן ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

23 ק"ך צירופי אלקים

שער השמות, עץ חיים, שער מד, פרק א, מובא גם הוא בהערת קה"ת בעניין מאה ועשרים הצירופים של אלקים

עץ חיים מ"ד:2 Sefer Etz Chaim 44:2

והנה עתה נבאר פרטיות זעיר ונוקבא דאצילות ואחר כך נבאר שאר עולמות אבי"ע הנה זעיר אנפין שבאצילות יש בו י' ספירות פרטיות ובכל אחד יש בו ג' בחי' כלים חיצון אמצעי ופנימי הרי הם ל' כלים י' פנימית תוך י' אמצעית תוך י' חיצונים ובתוכם בחי' חיות העצמות שהם הנשמה שלהם ונתחלק לנרנח"י והנפש מתלבשת בנה"י דא"י בכח"י החיצוניות בתוך י"ס דכלים הנקרא אחור והרוח מתלבשת בנה"י דא"י האמצעיים תוך הי"ס דכלים אמצעים והנשמה מתלבשת בנה"י דא"י הפנימיים תוך י"ס דכלים פנימיים ובתוכם נשמה לנשמה היא חיה ובתוכם היא יחידה ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

24 להיות עובד אלקים דהיינו לעבוד ולתקן

הצמח צדק באור התורה על בלק מצטט את הקטע הזה על ירידת הנשמה כדי להיות "עובד אלקים"

הערת קה"ת

באוה"ת בלק ע"י איכ מציינן לכאן.

אשר ברא אלקים לעשות

"אשר ברא אלקים לעשות" — הפסוק החותם את ששת ימי בראשית

בראשית ב':3: Genesis 2:3

וַיְבָרֶךְ אֱלֹקִים אֶת-יּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בּו שָׁבַת מְקַלְמֶלְאָכְתּוֹ אֲשֶׁר-בָּרָא אֱלֹקִים לַעֲשׂוֹת:

And G-d blessed the seventh day, and hallowed it; because that in it He rested from all His work which G-d in creating had made.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 ברא אלקים לעשות . . לתקן

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ראה פירש"י לב"ר פ' יא, ו.

27 ההסתר הנמשך משם אלקים והוא ע"י בטול היש לאין

שם אדמו"ר הזקן מסביר שהעלייה מיש לאין, בניגוד לסדר ההשתלשלות, היא החידוש הגדול ביותר, והיא נמצאת רק בעם ישראל, "ארץ חפץ". הדבר תומך בקביעה שביטול היש הוא החידוש האמיתי

הערת קה"ת

ראה לקמן נד, ב. לקו"ת אמור לו, א. פנחס עז, ג. שה"ש סז, ב. אוה"ת בא עי רנה ובכ"מ.

28 דברי שרה בלית יצחק: "צחוק עשה לי אלקים". אדמו"ר הזקן מפרש ששם אלקים הוא מקור התענוג

בראשית כ"א:6: Genesis 21:6

וַתֹּאמֶר שָׂרָה צָחַק עָשָׂה לִי אֱלֹקִים כְּלִי-הַשְּׂמֵעַ יִצְחָק לִי:

And Sarah said: 'G-d hath made laughter for me; every one that heareth will laugh on account of me.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

29 שהוא מדבר חדש

שם מובא המשל: כדי להפנות את לב המלך לבקשתו של אדם פשוט, מביאים לפניו את בנו הקטן לשחק איתו, או דבר חידוש כמו ציפור מדברת, שהרי אין דבר אחר שחסר בבית המלך. המשל מסביר מדוע רק חידוש מעורר תענוג

הערת קה"ת

ראה לקו"ת במדבר כ, א.

5 פסקה

30 וירא אלקים את כל אשר עשה

"וירא ה' את כל אשר עשה והנה טוב מאד" נאמר בתום הבריאה, ומראה שהתענוג בא לאחר סיום העבודה

בראשית א':31: Genesis 1:31

וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת-כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה-טוֹב מְאֹד וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי:

And G-d saw every thing that He had made, and, behold, it was very good. And there was evening and there was morning, the sixth day.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, לא.

31 ויכולו השמים

”ויכולו השמים והארץ” — השלמת המלאכה

בראשית ב' א':1 Genesis 2:1

וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל-צָבָאָם:

And the heaven and the earth were finished, and all the host of them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

32 ותחדש פני אדמה

”תחדש פני אדמה” נקרא כאן כרמו להתחדשות שתבוא עם השלמת הבריורים.

תהילים ק"ד:30 Psalms 104:30

תִּשְׁלַח רוּחְךָ יִבְרָאוּן וְתַחֲדַשׁ פְּנֵי אֲדָמָה:

Thou sendest forth Thy spirit, they are created; and Thou renewest the face of the earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, ל.

33 ישמח ה' במעשיו

”ישמח ה' במעשיו” — השמחה והתענוג העתידיים שיתגלו לאחר השלמת העבודה.

תהילים ק"ד:31 Psalms 104:31

יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׁיו:

May the glory of the L-RD endure for ever; let the L-RD re-
joice in His works!

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, לא.

פסוק 6

34 והנה יצחק מצחק

הקטע מופיע למטה Genesis 26:20 המילים כאן מצטטות את

בראשית כ"ו:20 Genesis 26:20

וַיְרִיבוּ רֹעֵי גֵרָר עִם-רֹעֵי יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמַּיִם וַיִּקְרָא שֵׁם-הַבְּאֵר עֶשֶׂק כִּי הִתְעַשְׂקוּ עִמּוֹ:

And the herdmen of Gerar strove with Isaac's herdmen, saying: 'The water is ours.' And he called the name of the well Esek; because they contended with him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כו, ב.

35 "והנה יצחק מצחק את רבקה אשתו". הפסוק נקרא כרמו לכך שתענוגו של יצחק נמשך באמצעות רבקה

בראשית כ"ו:8 Genesis 26:8

וַיְהִי כִּי אָרְכֹּלְיוֹ שָׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁקֶף אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעֵד הַחֲלוּן וַיִּרְא וְהִנֵּה יִצְחָק מִצְחָק אֶת רַבְּקָה אִשְׁתּוֹ:

And it came to pass, when he had been there a long time, that Abimelech king of the Philistines looked out at a window, and saw, and, behold, Isaac was sporting with Rebekah his wife.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

36 הנשמה עצמה א"צ תיקון

תניא, פרק לו, מסביר שהשלמות של ימות המשיח תלויה במעשינו עכשיו: כל מצווה ממשכה את אור אין סוף אל דברים גשמיים שהיו תחת קליפת נוגה. הדבר תומך בנקודה שעבודת הפיכת החושך נעשית בנפש הבהמית ובעולם הגשמי, ולא בנשמה עצמה.

תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים Tanya, Likkutei Amarim 37:18
ל"ו:י"ח

וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב [בְּעֵץ חַיִּים שָׁעַר כ"ו], כִּי הַנֶּשְׁמָה עֲצָמָה אֵינָה צְרִיכָה תִּיקוּן קָלִל כּוּי, וְלֹא הוּצְרָכָה לְהִתְלַבֵּשׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְכוּי, רַק לְהִמָּשֵׁךְ אוֹר לְתַקְנָם כּוּי, וְהוּא מִמֶּשׁ דּוּגְמַת סוּד גְּלוּת הַשְּׂכִינָה, לְבָרֵךְ נִיצוּצֵי וְכוּי.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

תניא פל"ו (מע"ה שער כו).

37 פני שור

בחזון יחזקאל לכל אחת מחיות המרכבה פני אדם, אריה, שור ונשר. שורש הנפש הבהמית הוא בפני השור.

יחזקאל א':10 Ezekiel 1:10

וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל־הַיָּמִין לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־שׁוֹר מִהַשְּׂמֹאל לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־נֶשֶׁךְ לְאַרְבַּעַתָּם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 7

38 רבקות של שלש שלש בקר

בתלמוד מופיעה "רבקה" של בקר בהלכות עירובין. אדמו"ר הזקן לומד מכך את משמעות השם רבקה: קשירת כמה בהמות יחד.

עירובין י"ז ב:י"ז-י"ח Eruvin 17b:17-18

גוֹבְהֵן עֲשָׂרָה טַפְחִים, וְרוֹחֲבֵן שִׁשָּׁה וְעוֹבְרִים כָּל שְׁהוּא. וּבִינְיָהֵן כְּמֵלֶא שְׁתֵּי רַבְּקוֹת שֶׁל שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ בָּקָר, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שֶׁל אֲרִבְעָה, קְשׁוּרוֹת וְלֹא מוֹתְרוֹת, אַחַת נִכְנָסֶת וְאַחַת יוֹצֵאת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

עירובין יז, ב. ראה אוה"ת פ' קרח ע' תשטו. בלקו"ת שה"ש יג, א, לו, ד מציין לכאן.

פסוק 8

39 האבות הן הן המרכבה

שם מתוארים האבות, "שהן הן המרכבה", כחיות העליונות — חסד, גבורה ותפארת — היוצאות מבינה, ואילו מלכות נבדלת מהן כדומם. הדבר מבהיר מדוע דוד, בחינת מלכות, הוא הרגל הרביעית המצטרפת לשלוש

הערת קה"ת

נסמן לעיל ד, ג.

40 ארז"ל האבות הן הן המרכבה

"האבות הן הן המרכבה": הם היו בטלים לגמרי לרצון ה', כפי שמרכבה בטלה לרוכב שעליה

בראשית רבה מ"ו:6 Bereshit Rabbah 47:6

ויכל לדבר אתו - תני, הנפטר מחבירו בין גדול בין קטן, צריך ליטול ממנו רשות. ממי את למד? מאברהם. פעם אחת היה אברהם מדבר עם הקב"ה, באו מלאכי השרת לדבר עמו. אמר להן: נפטר מן השכינה, שהיא גדולה מכך תחלה, אחר כך אני מדבר עמכם. כיון שדבר עם הקדוש ברוך הוא כל צרכו, אמר לפניו: רבון העולמים! צריך אני לדבר. אמר לו: הפטר בשלום, הה"ד: ויעל אלקים מעל אברהם. אמר ריש לקיש: האבות הן הן המרכבה, שנא: ויעל אלקים מעל אברהם. ויעל מעליו אלקים. (בראשית כה) והנה ה' נצב עליו:

"He concluded speaking with him, and G-d ascended from upon Abraham" (Genesis 17:22). It is taught: One who departs from another person, whether of greater or lesser stature, must take his leave from him. From whom do you derive this? From Abraham. On one occasion, Abraham was speaking with the Holy One blessed be He, when the ministering angels came to speak with him. He said to them: 'Let me first take my leave from the Divine Presence, which is of greater stature than you, then I will speak with ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

41 חוברות אשה אל אחותה

בחזון יחזקאל כנפי החיות היו "חוברות אשה אל אחותה". החיבור הוא מקור כוחן לשאת

יחזקאל א':9 Ezekiel 1:9

חברת אשה אל אחותה כנפיהם לא יסבּו בלכתן איש אל עבר פניו ילכו:

their wings were joined one to another; they turned not when they went; they went every one straight forward.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, ט.

42 שירדה פלאים

"ירדה פלאים": לשון ממגילת איכה, המשמשת לתיאור ירידת הנפש אל הגוף, המעוררת רחמים עליה

איכה א':9 Lamentations 1:9

טמאתה בשוליה לא זכרה אחריתה ותָרַד פְּלָאִים אִין מִנָּחֶם לָהּ רָאָה הִי אֶת־עֲנִי כִי הִגְדִּיל אוֹיֵב:

Her filthiness was in her skirts, She was not mindful of her end; Therefore is she come down wonderfully, She hath no comforter. 'Behold, O L-RD, My affliction, For the enemy hath magnified himself.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 והנה רבקה יוצאת

"והנה רבקה יוצאת": מתפרש כנפש הבהמית היוצאת מקליפת נוגה

בראשית כ"ד:15 Genesis 24:15

וַיְהִי־הוּא טָרֵם כִּלָּה לְדַבֵּר וְהָנָה רִבְקָה יֹצֵאת אֲשֶׁר יָלְדָה לְבְתוּלָה בֶן־מִלְכָּה אֵשֶׁת נָחוֹר אֲחֵי אַבְרָהָם וְכָדָה עַל־שִׁכְמָה:

And it came to pass, before he had done speaking, that, behold, Rebekah came out, who was born to Bethuel the son of Milcah, the wife of Nahor, Abraham's brother, with her pitcher upon her shoulder.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 יצחק מצחק את רבקה אשתו

יצחק "מצחק את רבקה אשתו": התענוג של יצחק נמשך באמצעות רבקה

בראשית כ"ו:8 Genesis 26:8

וַיְהִי כִי אָרְכוּ־לוֹ שָׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁקֹף אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעֵד הַחֲלוֹן וַיֵּרָא וְהָנָה יִצְחָק מִצְחָק אֶת רִבְקָה אֵשֶׁתּוֹ:

And it came to pass, when he had been there a long time, that Abimelech king of the Philistines looked out at a window, and saw, and, behold, Isaac was sporting with Rebekah his wife.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 (שהוא בחיי בירור דשם ב"ן . . התכללות כו')

ההערה מציינת שההסבר שבסוגריים על שם ב"ן ונפש הבהמית מופיע גם בספר המאמרים תרס"ט

הערת קה"ת

ראה הג"ה זו בסה"מ תקס"ט ע' צ.

46 ותרד העינה ותמלא כדה

רבקה ממלאת את כדה מן העין: ההמשכה שבאה בעקבות העלייה

בראשית כ"ד:16 Genesis 24:16

וְהַנְּעָר טַבַּת מְרָאָה מְאֹד בְּתוּלָה וְאִישׁ לֹא יָדָעָהּ וַתֵּרֶד הָעֵינָה וַתִּמְלֵא כִדָּה וַתַּעַל:

And the damsel was very fair to look upon, a virgin, neither had any man known her; and she went down to the fountain, and filled her pitcher, and came up.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

47 למילים האלה Exodus 26:3 הערת קה"ת מפנה ל

שמות כ"ו:3 Exodus 26:3

חֲמֵשׁ הַיָּרִיעֹת תְּהִיֵּין חִבְרֹת אִשָּׁה אֶל־אַחֶתָּה וְחֲמֵשׁ יָרִיעֹת חִבְרֹת אִשָּׁה אֶל־אַחֶתָּה:

Five curtains shall be coupled together one to another; and the other five curtains shall be coupled one to another.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48 אשר אנכי מצוך

"אשר אנכי מצוך היום": מתפרש כגילוי ה"אנכי" של ה', הנמשך על ידי המצוות

דברים ו':6 Deuteronomy 6:6

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל־לִבְּךָ:

And these words, which I command thee this day, shall be upon thy heart;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

9 פסקה

49 הנה אנכי נצב על עין המים

דברי אליעזר ליד הכאר: "הנה אנכי נצב על עין המים". הם מתפרשים

היושבת בגנים חברים

"היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך": ה"חברים" מתפרשים כמלאכים, המקבלים מן ההתגלות שב"גנים"

שיר השירים ח': י"ג Song of Songs 8:13

היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני:

Thou that dwellest in the gardens, The companions hearken for thy voice: 'Cause me to hear it.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ח, יג.

עתידי צדיקים

התלמוד מלמד שבעתיד המלאכים יאמרו "קדוש" לפני הצדיקים, כפי שהם אומרים עתה לפני ה'

בבא בתרא ע"ה Bava Batra 75b

הערת קה"ת

ב"ב עה, ב. לקמן לט, ב. מד, ד. צו, א. קו, ד. ראה לקו"ת בהעלותך ל, ג. נצבים ג, ב ואילך. יו"כ סט, ב ואילך.

פסקה 10

מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה

הפסוק מתפרש כאן על ההתבוננות והאהבה של האדם לה'

שיר השירים ח': ז"ו Song of Songs 8:7

מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה אסיתן איש את כליהון ביתו באהבה בוז ובוזו לו:

Many waters cannot quench love, Neither can the floods drown it; If a man would give all the substance of his house for love, He would utterly be contemned.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

שמע ישראל

"שמע ישראל, הוי אלקינו, הוי אחד": פסוק ההתבוננות באחדות ה'

דברים ו': ד' Deuteronomy 6:4

שמע ישראל Havayah אלקינו Havayah אחד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ואהבת בכל לבבך

"ואהבת את הוי אלקיך בכל לבבך... ובכל מאדך": האהבה הנולדת מן ההתבוננות.

דברים ו': ה' Deuteronomy 6:5

ואהבת את הוי אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 11

אם רץ לבך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה. ספר יצירה פ"א — שוב למקום.

כנוכחות ה"אנכי" של ה' ליד המעיין

בראשית כ"ד: ג' Genesis 24:43

הנה אנכי נצב עלי' וזה העלמה היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני' נא מעט מים מכדך:

behold, I stand by the fountain of water; and let it come to pass, that the maiden that cometh forth to draw, to whom I shall say: Give me, I pray thee, a little water from thy pitcher to drink;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כד, מג.

ע"פ וספרתם לכם

הטקסט מפנה לדיון דומה בספירת העומר, שההערה מזהה בלקוטי תורה, במדבר.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת פי במדבר ד"ה זה.

וע"פ זכור את יום השבת

ההערה מציעה, כהשערה, שהכוונה לתורה אור, יתרו. הקטע מסביר שהחיות נושאות את הכיסא משום שהן בטלות אליו, כדרך שסוס בטל לרוכבו, ובכל זאת הן נושאות אותו למקום שלא היה מגיע אליו בכוחות עצמו; כך גם האבות הם המרכבה. הדבר מקביל לרעיון שנפש הבהמית שהתבררה מעלה את מה שלמעלה ממנה.

הערת קה"ת

אולי הכוונה ללקמן עא, ב.

כלום יצה"ר יש ביניהם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ראה שבת פט, רע"א.

כלום יצה"ר יש ביניהם

כשעלה משה לקבל את התורה התנגדו המלאכים; הוא השיב שהמצוות שבתורה אינן שייכות להם ושאל: "כלום יצר הרע יש ביניכם?"

שבת פ"ט א:א Shabbat 89a:1

עבודה זרה? שוב: מה כתיב בה? "זכור את יום השבת לקדשו" — כלום אתם עושים מלאכה, שאתם צריכין שבות? שוב: מה כתיב בה? "לא תשא" — משא ומתן יש ביניכם? שוב: מה כתיב בה? "כבד את אביך ואת אמך" — אב ואם יש לכם? שוב: מה כתיב בה? "לא תרצח", "לא תנאף", "לא תגנב". קנאה יש ביניכם? יצר הרע יש ביניכם? מיד הדוד לו להקדוש ברוך הוא, שנאמר: "הי' אדנינו מה אדיר שמך וגו'", ואילו "תנה הודך על השמים" לא כתיב.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן

הנהר המשקה את הגן הוא מדרגת ההתגלות המגיעה למלאכים

בראשית ב': י" Genesis 2:10

ונהר יצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד ויהיה לארבעה ראשים:

And a river went out of Eden to water the garden; and from thence it was parted, and became four heads.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ונהרות לא ישטפוה

ונהרות לא ישטפוה: מתפרש שהאהבה היא למעלה מן הנהרות.

שיר השירים ח':7 Song of Songs

מים רבים לא יוכלו לכבות את־האהבה ונהרות לא ישטפוהּ אִם־יִתֵּן אִישׁ אֶת־כָּל־הוֹן בֵּיתוֹ בְּאֶהֱבָה בּוֹ יָבוֹז לוֹ:

Many waters cannot quench love, Neither can the floods drown it; If a man would give all the substance of his house for love, He would utterly be contemned.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

בעבר הנהר ישבו אבותיכם

ההערה מפנה ללקוטי תורה לביאור "בעבר הנהר". הקטע המקביל דן בעליית אדם קדמון בשבת אל תוך אור אין סוף, מדרגה שלמעלה מן המקור, ומתאים לפירוש כאן של אהבה הנמצאת "מעבר לנהר".

יהושע ב':24 Joshua

הערת קה"ת

יהושע ב, כד. ראה לקו"ת בחקותי מה, א פ"י בעבר הנהר.

בעבר הנהר ישבו אבותיכם

"בעבר הנהר ישבו אבותיכם". מתפרש על האהבה העומדת מעבר לנהר הגילוי.

יהושע כ"ד:24 Joshua

וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־כָּל־הָעָם כֹּה־אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶבֶר הַנָּהָר יֹשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם תֵּרַח אָבִי אַבְרָהָם וְאַבְי נְחוֹר וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים:

And Joshua said unto all the people: 'Thus saith the L-RD, the G-d of Israel: Your fathers dwelt of old time beyond the River, even Terah, the father of Abraham, and the father of Nahor; and they served other gods.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 12

אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוז לו

חלקו השני של הפסוק, שיתבאר כעת.

שיר השירים ח':7 Song of Songs

מים רבים לא יוכלו לכבות את־האהבה ונהרות לא ישטפוהּ אִם־יִתֵּן אִישׁ אֶת־כָּל־הוֹן בֵּיתוֹ בְּאֶהֱבָה בּוֹ יָבוֹז לוֹ:

Many waters cannot quench love, Neither can the floods drown it; If a man would give all the substance of his house for love, He would utterly be contemned.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אם כסף תלוה

"אם כסף תלוה את עמי": הלוואה לעניים היא חובה, ולכן "אם" כאן פירושה "כאשר".

שמות כ"ב:24 Exodus

אִם־כֶּסֶף תִּלְוֶה אֶת־עַמִּי אֶת־הָעֲנִי עִמָּךְ לֹא־תִהְיֶה לוֹ כְּנֶשֶׁה לֹא־תִשְׁמֹן עָלָיו נֶשֶׁךְ:

If thou lend money to any of My people, even to the poor with thee, thou shalt not be to him as a creditor; neither shall ye lay upon him interest.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כב, כד.

אם רץ לבך שוב לאחד

בספר יצירה נאמר: "אם רץ לבך שוב למקום". אדמו"ר הזקן מביא את הנוסח המופיע בתיקוני זוהר, כדי לתאר את החזרה שלאחר כמיהת הנפש.

ספר יצירה א':ח'1:8 Sefer Yetzirah

עשר ספירות בלימה בלום פ"ך מלדבר ולבך מלהרהר ואם רץ לבך שוב למקום שלכך נאמר והחיות רצוא ושוב. ועל דבר זה נכרת ברית:

Concerning the number ten of the spheres of existence out of nothing keep thy tongue from speaking and thy mind from pondering on it, and if thy mouth urges thee to speak, and thy heart to think about it, return! as it reads: "And the living creatures ran and returned," (Ezekiel 1, 14) and upon this was the covenant made.

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

דרמ"ח פקודין אינון רמ"ח אבריי דמלכא

8. 74a:30 • Tikkunei Zohar, Tikkun 30 המילים כאן מצטטות את הקטע מופיע למטה.

Tikkunei Zohar, Tikkun 30 • 74a:8 תיקון

וְעוֹד מְצוּוֹה דָּא עֲמוּדָא דְאִמְצָעִיתָא, דְּאִיהוּ מְצוּוֹה מְסֻטְרָא דְאִבָּא דְאִיהוּ רִאשִׁי, וּמְסֻטְרָא דְאִמָּא דְאִיהִי אֶשֶׁר, וְהָכִי צָדִיק מְצוּוֹה וְעוֹשֶׂה מִתְרַוְוִיָּהּ, וּבְגִין דָּא אֶתְמַר עַל תְּרַוְוִיָּהּ אֶשֶׁר קִדְּשָׁנוּ, אִמָּא קִדְּשָׁנוּ וְאִבָּא צוּנָה, עַל מָאן עַל שְׂכִינְתָּא תַתָּא, דְּאִיהִי פֶטֶר כָּל רַחֵם, פְּתִיחוּ דְרָחֵם, דְּאִיהוּ רַמ"ח פְּקוּדִין, אִיהִי מְצוּת יְהוּ"ה כָּכָל אֶבֶר וְאֶבֶר דְּמִלְכָּא, אִיהִי מְצוּה, וְעוֹד אֶשֶׁר קִדְּשָׁנוּ מְסֻטְרָא דְאִבָּא

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ת"ז תי"ל.

מי לי בשמים

"מי לי בשמים": הנפש אינה רוצה דבר אלא את ה' עצמו, אפילו לא את גן עדן.

תהילים ע"ג:כ"ה Psalms

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעַמָּה לֹא־תִפְצְתִּי כְאָרְצִי:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

שלא ע"מ לקבל פרס

"הוּו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס". האהבה לעצמות ה' היא אהבה מסוג זה.

משנה אבות א':3 Pirkei Avot

אֲנִיטִיגֶנוֹס אִישׁ סוֹכּוֹ קָבֵל מִשְׁמַעוֹן הַצַּדִּיק. הוּא הָיָה אוֹמֵר, אֵל תִּהְיֶה כְעַבְדִּים הַמְּשַׁמְשִׁין אֶת הָרֶב עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרִס, אֲלָא הוּוּ כְעַבְדִּים הַמְּשַׁמְשִׁין אֶת הָרֶב שְׁלֹא עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרִס, וַיְהִי מוֹרָא שְׁמַיִם עָלֵיכֶם:

Antigonus a man of Socho received [the oral tradition] from Shimon the Righteous. He used to say: do not be like servants who serve the master in the expectation of receiving a reward, but be like servants who serve the master without the expectation of receiving a reward, and let the fear of Heaven be upon you.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

70

ואם יהיה היובל

"ואם יהיה היובל: היובל בוודאי יבוא, ולכן גם כאן "אם" פירושה "כאשר".

במדבר ל"ד:36 Numbers 36:4

ואם יהיה היובל לבני ישראל ונוספה נחלתן על נחלת המטה אשר תהינה להם ומנחלת משה אבתינו יגרע נחלתן:

And when the jubilee of the children of Israel shall be, then will their inheritance be added unto the inheritance of the tribe whereunto they shall belong; so will their inheritance be taken away from the inheritance of the tribe of our fathers.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר לו, ד.

פסוק 13

71

כאשר כסף תלוה את העני לא תהיה לו כנושה

"אם כסף תלוה את עמי, את העני עמך, לא תהיה לו כנושה". יש לקרוא "כאן את "אם" במשמעות "כאשר".

שמות כ"ב:24 Exodus 22:24

אם-כסף תלוה את-עמי את-העני עמך לא-תהיה לו כנושה לא-תשימונ עלי נפש:

If thou lend money to any of My people, even to the poor with thee, thou shalt not be to him as a creditor; neither shall ye lay upon him interest.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

72

כאשר יהיה היובל

"ואם יהיה היובל: היובל בוודאי יבוא, ולכן "אם" פירושו "כאשר".

במדבר ל"ד:36 Numbers 36:4

ואם יהיה היובל לבני ישראל ונוספה נחלתן על נחלת המטה אשר תהינה להם ומנחלת משה אבתינו יגרע נחלתן:

And when the jubilee of the children of Israel shall be, then will their inheritance be added unto the inheritance of the tribe whereunto they shall belong; so will their inheritance be taken away from the inheritance of the tribe of our fathers.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73

איש זה הקב"ה

ההערה מפנה לשם לדיון נוסף בכך ש"איש" בפסוק זה מתייחס לה'.

הערת קה"ת

ילקוט פ' בא רמז קצא. וראה בסה"מ תרכ"ט ע' נא. ראה לקו"ת פ' ראה לא, ד שמצ"ן לכאן.

74

איש זה הקב"ה

המדרש (ילקוט שמעוני, בא) מפרש את המילה "איש" כמתייחסת להקב"ה. אדמו"ר חזקוני מיישם זאת על "אם יתן איש"

ילקוט שמעוני על התורה קצ"א:ג-4 Yalkut Shimoni on Torah 191:3-4

... (ש) נדדה שנת המלה, רבי ברכיה בשם רבי אבין, איש נחום ויקחו להם איש, זה הקדוש ברוך הוא, דכתיב בקה (שמות טו, ג) "ה' איש מלחמה". שה לבית אבת אמר רבי יודן בשם רבי סימון, לא לן אדם

בירושלים ויגדו עון. כיצד, בתמיד של בקר מכפר על עברות שנעשו בקללה, ותמיד של בין הערבים מכפר על עברות שנעשו ביום. מה טעם (ישעיה א, כא) "צדק ילין בך", צדיק ילין בך. מי פורע לכם ממדי בעשור אמר רבי אבין, בא עשור שנכרת המן...

Torat Emet (CC-BY-NC)

75

והיו הדברים האלה אשר אנכי

"והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום על לבבך". את ה"אנכי" דורשים כעצמותו של ה', הנמשכת לתורה ולמצוות

דברים ו':6 Deuteronomy 6:6

והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום עלי לבבך:

And these words, which I command thee this day, shall be upon thy heart;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

76

אנכי מי שאנכי

בפתיחת תורה אור מסביר אדמו"ר חזקוני שכאשר אורו של ה' נאסף בתוך האדם, נמשכים אחר כך "הדברים האלה אשר אנכי, מי שאנכי ממש, מצווך" — גילוי אלקות באמצעות התורה

הערת קה"ת

נסמן לעיל א, א.

פסוק 14

77

מצוך לשון צוותא וחיבור

בבחוקותי מסביר אדמו"ר חזקוני שכוונת המצווה היא להמשיך את אור ה' באמצעות כלי המצווה והתורה, שהן "לשון צוותא וחיבור"; מצוות שונות וסוגים שונים של לימוד ממשיכים אותו בדרכים שונות

הערת קה"ת

ראה לקו"ת בחקותי מה, ג. חוקת נו, ד. ואתחנן ח, ג. ובהנסמן בדי"ה וקבל היהודים תשי"א הערה 55 (סה"מ מלוטק ח"ג ע' עב).

78

באשרי כי אשוני

לאה קראה לבנה אשר ואמרה: "באשרי, כי אשוני בנות". אדמו"ר חזקוני דורש את "אשרי" כלשון תענוג

בראשית ל"ג:13 Genesis 30:13

ותאמר לאה באשרי כי אשוני בנות ותקרא את שמו אשר:

And Leah said: 'Happy am I! for the daughters will call me happy.' And she called his name Asher.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ל, יג.

79

היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ואתחנן ז, יא. וברש"י שם.

80

היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם

רש"י על הפסוק: היום לעשותם, ומחר, בעולם הבא, לקבל שכרם

רש"י על דברים ז':11 Rashi on Deuteronomy 7:11

היום לעשותם. ולמחר, לעולם הבא, לטל שכרם (עירובין כ"ב):

[WHICH I COMMANDED THEE] TO-DAY TO DO THEM — to do them to-day, but only in the time to come —

in the future world — to receive the reward for them (Eruvin 22a).

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain)

פסוקה 15

81 חייב אדם לברך

רבי מאיר לימד שחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום

Menachot 43b:15-17ז"י:ט"ו-כ"ג

תניא היה רבי מאיר אומר חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום שנאמר (דברים י, יב) ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך רב חייא בריה דרב אויא בשבתא וביומי טבי טרח וממלי להו באיספרמקי ומגדי תניא היה ר"מ אומר חייב אדם לברך שלש ברכות בכל יום אלו הן שעשאני ישראל שלא עשאני אשה שלא עשאני בור

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות מג, ב. ראה בהנסמן לקמן כ, א.

82 בזוהר ר"פ חיי שרה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

"מאה שנה כללית דכלא כחדא ברוא דמאה ברכאן בכל יומא". ע"כ. ראה לקו"ת פ' צו י, א.

83 בזוהר ר"פ חיי שרה דקכ"ג ע"א

הזוהר על "מאה שנה" של שרה קושר אותן לסוד מאה הברכות בכל יום, שהן המשכה מן המקור העליון

ספר הזוהר, חיי שרה ה':כ"ג-ו':כ"חZohar, Chayei Sara 5:23-6:28

פסוקה 16

84 יפה שעה אחת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

אבות ד, יז.

85 יפה שעה אחת בתשובה ומעש"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב

"יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא"

משנה אבות ד':יזPirkei Avot 4:17

הוא ה"ה אומר, יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא. ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל חיי העולם הזה:

He used to say: more precious is one hour in repentance and good deeds in this world, than all the life of the world to come; And more precious is one hour of the tranquility of the world to come, than all the life of this world.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

86 בחכמה יבנה בית

"בחכמה יבנה בית". הבית נדרש על אותיות התורה, הנבנות מן החכמה

משלי כ"ד:ג'Proverbs 24:3

בְּחָכְמָה יִבְנֶה בַּיִת וּבְתִבְּוֹנָה יִתְכַּוֵּן:

Through wisdom is a house builded; And by understanding it is established;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כד, ג.

87 בס"י שני אבנים

ההערה מפנה למאמר מאוחר יותר על פרשת תולדות. הקטע שם מסביר שכדי להמשיך אור גדול לעשיה דרוש יצחק, שורש הגבורות, "קו המידה", כדי שאור רב יותר יגיע גם לעולם הגשמי

הערת קה"ת

פ"ד מט"ו. ראה לקמן כא, א.

88 נקי ת"ח בנאים

התלמוד מכנה תלמידי חכמים "בנאים", משום שהם עוסקים בבניינו של עולם.

שבת קי"דShabbat 114a

הערת קה"ת

שבת קיד, א.

פסוקה 17

89 חכים ולא בחכמה ידיעא

פתח אליהו: ה' הוא "חכים ולא בחכמה ידיעא"

תקוני זוהר ז"י ב:ג'ד'4-3:17bTikkunei Zohar, Patach Eliyahu

אנת חכים ולא בחכמה ידיעא. אנת הוא מבין ולא מבינה ידיעא. לית לך אתר ידיעא אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי דאינון צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא. דין איהו גבורה. משפט עמודא דאמצעייתא. צדק מלכותא קדישא. מאזני צדק *תרין סמכי קשוט. הין צדק אות ברית. כללא לאחזאה איך אתנהיג עלמא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (פתח אליהו).

90 ובתבונה יתכונן

"בחכמה יבנה בית, ובתבונה יתכונן"

משלי כ"ד:ג'Proverbs 24:3

בְּחָכְמָה יִבְנֶה בַּיִת וּבְתִבְּוֹנָה יִתְכַּוֵּן:

Through wisdom is a house builded; And by understanding it is established;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כד, ג.

דאורייתא מחכמה נפקת

מקבילה בוהר לעניין המשכת התורה מן החכמה

ספר זוהר, יתרו כ"א:שע"ח-כ"ב:שפ"ט 21:378-22:389 Zohar, Yitro According to R. Judah, "father" represents Wisdom (Hokhmah) and "mother" Understanding (Binah). Said R. Judah: 'Both interpretations mean one and the same thing, for we have been taught that the Torah emanated from the Supernal Wisdom.' R. Jose said that the Torah emanated from Understanding, for it says: "to perceive the words of understanding" and "forsake not the Torah of thy mother".

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

מ"ש בספר הבהיר

לקוטי תורה מצטט את אותו מאמר מספר הבהיר, בגרסה אחרת: דוד חיבר את התורה שלמעלה "במעין החכמה"

הערת קה"ת

סי קצו. ראה גם לקו"ת שלח נא, א. ושם: נ"א במעין החכמה. וכ"ה באוה"ת שבועות ע' קצא. נ"ך כרך ב' ע' תתקיד.

פסקה 19

עתיד הקב"ה להנחיל . . ש"י עולמות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

סוף עוקצין.

עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות

המשנה האחרונה במסכת עוקצין: לעתיד לבוא ינחיל הקב"ה לכל צדיק ש"י עולמות.

משנה עוקצין ג:י"ב Mishnah Oktzin 3:12

אמר רבי יהושע בן לוי, עתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש מאות ועשרה עולמות, שנאמר (משלי ח), להנחיל אהבי יש ואצרחיהם אמלא. אמר רבי שמעון בן הלפתא, לא מצא הקדוש ברוך הוא פלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר (תהלים כט), ה' עו לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

Rabbi Yehoshua ben Levi said: In the world to come the Holy One, Blessed be He, will make each righteous person inherit three hundred and ten worlds, for it is written: "That I may cause those that love me to inherit yesh (numerical value of; and that I may fill their treasuries" (Proverbs 8:21. Rabbi Shimon ben Halaftha said: the Holy One, Blessed be He, found no vessel that could contain blessing for Israel save that of peace, as it is written: "The L-rd will give strength unto his people; ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

אם יתן איש

"אם איש יתן: קוראים את "איש" כא' ועוד י"ש"

שיר השירים ח:7 Song of Songs 8:7

מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה אס"תן איש את כליהון ביתו באהבה בוז יבזו לו:

Many waters cannot quench love, Neither can the floods drown it; If a man would give all the substance of his house for love, He would utterly be contemned.

ולתבונתו אין חקר

"ולתבונתו אין חקר"

ישעיהו מ:כ"ח Isaiah 40:28

הלא ידעת אס"ל שמעת אלקי עולם ה' בורא קצות הארץ לא יעצר ולא ייגע אין חקר לתבונתו:

Hast thou not known? hast thou not heard That the everlasting G-d, the L-RD, The Creator of the ends of the earth, Fainteth not, neither is weary? His discernment is past searching out.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ישעי' מ, כח.

ובדעת חדרים ימלאון

"ובדעת חדרים ימלאון כל הון יקר ונעים". ה"הו"ן הוא התענוג העליון שבתורה.

Proverbs 24:4:ד"ד משלי

ובדעת חדרים ימלאו כליהון יקר ונעים:

And by knowledge are the chambers filled With all precious and pleasant riches.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ע"פ משלי כד, ד. וראה בד"ה מים רבים תשי"ז.

אני תורתך שעשעתי

"אני תורתך שעשעתי": התענוג הגנוז בתורה

תהילים קי"ט:70 Psalms 119:70

טפש כחלב לבם אני תורתך שעשעתי:

Their heart is gross like fat; But I delight in Thy law.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיט, ע.

פסקה 18

והאדם ידע

"והאדם ידע את חוה אשתו": דעת במשמעות של איחוד וחיבור

בראשית ד':1א Genesis 4:1

והאדם ידע את חוה אשתו ונתהר ונתלד את קין ותאמר קניתי איש את ה'

And the man knew Eve his wife; and she conceived and bore Cain, and said: 'I have agotten a man with the help of the L-RD.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ד, א.

דאורייתא מחכמה נפקת

הזוהר מלמד שהתורה נמשכת מן החכמה העליונה

Zohar II, 121a:א קבא, יח"ב

הערת קה"ת

זח"ב קבא, א. וראה שם פה, א.

ומים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה

האהבה שאינה נכבית אלא מתמלאת מאוצר התורה והמצוות

שיר השירים ח':7 Song of Songs

מים רבים לא יוכלו לכבות את־הָאֵהָבָה וְנִהְרֹת לא יִשְׁטְפוּהָ אִם־יִתֵּן אִישׁ אֶת־כָּל־הוֹן בֵּיתוֹ בְּאֵהָבָה בּוֹ יָבוּז לוֹ:

Many waters cannot quench love, Neither can the floods drown it; If a man would give all the substance of his house for love, He would utterly be contemned.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 22

יראת ה' היא אוצר

107

"יראת ה' היא אוצר".

ישעיהו ל"ג:6 Isaiah 33:6

וְהָיָה אֱמוּנַת עֲתִיד חֹסֶן יְשׁוּעַת חֲכָמָה וְדַעַת יְרֵאת ה' הִיא אוֹצֵרוֹ:

And the stability of thy times shall be a hoard of salvation—wisdom and knowledge, And the fear of the L-RD which is His treasure.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י לג, ו.

108

בשמחה ובטוב לבב

"בשמחה ובטוב לבב מרוב כל": השמחה הנדרשת בעבודת ה'

דברים כ"ח:47 Deuteronomy 28:47

תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־עֲבַדְתָּ אֶת־יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבב מְרֹב כָּל:

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyfulness, and with gladness of heart, by reason of the abundance of all things;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כח, מז.

109

ותרד העינה ותמלא כדה ותעל

"ותרד העינה ותמלא כדה ותעל": ירידה המביאה לעלייה

בראשית כ"ד:16 Genesis 24:16

וְהַנַּעֲרָ טַבַּת מֵרָאָה מֵאֵד בְּתוּלָה וְאִישׁ לֹא יָדָעָה וְתָרַד הָעֵינָה וְתִמְלֵא כִדָּה וְתַעַל:

And the damsel was very fair to look upon, a virgin, neither had any man known her; and she went down to the fountain, and filled her pitcher, and came up.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

110

הנה אנכי נצב על עין המים

"הנה אנכי נצב על עין המים": ה"אנכ"י של ה' אצל המעיין

בראשית כ"ד:43 Genesis 24:43

הִנֵּה אֲנֹכִי נֹצֵב עַל־עֵין הַמַּיִם וְהִנֵּה הָעַלְמָה הַיְצֵאתָ לְשֹׂאב וְאֶמְתִּי אֵלֶיהָ הִשְׁקִינִי־נָא מִעֵטְמִים מִכֶּדֶךָ:

behold, I stand by the fountain of water; and let it come to pass, that the maiden that cometh forth to draw, to whom I shall say: Give me, I pray thee, a little water from thy pitcher to drink;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ח, ז.

וכמ"ש אאלפך חכמה אאלפך בינה

101

"אאלפך חכמה".

איוב ל"ג:33 Job 33:33

אִם־אֵין אַתָּה שֹׁמֵעַ־לִי הֲרֵשׁ וְאֶאֱלָפֶךָ חֲכָמָה:

If not, hearken thou unto me; Hold thy peace, and I will teach thee wisdom.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

שבת ק"ד Shabbat 104a

הערת קה"ת

איוב לג, לג. שבת קד, א.

קנה חכמה קנה בינה

102

"קנה חכמה, קנה בינה".

משלי ד':5 Proverbs 4:5

קִנֵּה חֲכָמָה קִנֵּה בִינָה אֲלִי־תִשְׁכַּח וְאֲלִי־תִטַּט מֵאֲמָרַי־פִּי:

Get wisdom, get understanding; Forget not, neither decline from the words of my mouth;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ד, ה.

פסוקה 20

לי ביזה ושלל

103

ההערה מציינת שפירוש "בו יבוזו" כלשון ביזה מובא ב"יהל אור", פירושו של הצמח צדק על תהילים

הערת קה"ת

מובא ביהל אור ע' ע.

פסוקה 21

עין לא ראתה

104

"עין לא ראתה אלקים זולתך": השכר הנסתר, הנקרא סיבת כל הסיבות

ישעיהו ס"ד:3 Isaiah 64:3

וּמֵעוֹלָם לֹא־שָׁמְעוּ לֹא הֶאֱזִינוּ עֵין לֹא־רָאָתָה אֱלֹקִים וּזְלָתְךָ יַעֲשֶׂה לְמַחֲכֶה־לוֹ:

And whereof from of old men have not heard, nor perceived by the ear, neither hath the eye seen a G-d beside Thee, who worketh for him that waiteth for Him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י סד, ג.

מי לי בשמים

105

"מי לי בשמים": האהבה המתעוררת בקריאת שמע

תהילים ע"ג:25 Psalms 73:25

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעִמָּךְ לֹא־חִפְצָתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

111 המשלח מעינים בנחלים

”המשלח מעינים בנחלים”: המעיין הוא מקור הנהרות

Psalms 104:10 ק”ד: תהילים

הַמְשַׁלַּח מַעֲיָנִים בְּנַחְלִים בֵּין הָרִים יִהְלֹכוּ:

Who sendest forth springs into the valleys; They run between the mountains;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 23

112 שיננא חטוף ואכול

שמואל אמר לרב יהודה: ”שיננא, חטוף ואכול, חטוף ושתה”, שהרי העולם דומה לסעודת חתונה החולפת: יש לנצל את ההזדמנות

Eruvin 54a:4-5 ה”ד: עירובין

אמר לקה שמואל לרב יהודה: שיננא, חטוף ואכול חטוף ואישתי, דעלמא דאלינן מיניה כהלולא דמי. אמר לקה רב לרב המנונא: בני אם יש לך — היטב לך, שאין בשאל תענוג, ואין למנות התמקמה. ואם תאמר אניח לבני — חוק בשאל מי יגיד לך: בני האדם דומים לעשבי השדה תללו נוצצין ותללו נובליו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Genesis 24:2 ב”ב: בראשית

ויאמר אברהם אלעבדו וכן ביתו המשל ככל אשר ילו שים נא ידך תחת ירכי:

And Abraham said unto his servant, the elder of his house, that ruled over all that he had: ‘Put, I pray thee, thy hand under my thigh.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

עירובין נד, א. ראה אור התורה בראשית כד, ב.

113 לכו לחמו בלחמי

החכמה קוראת: ”לכו לחמו בלחמי” — השתתפות נלהבת בתורה

Proverbs 9:5 ט”ה: משלי

לְכוּ לַחֲמוּ בִלְחָמִי וּשְׁתּוּ בַיַּיִן מִסִּכְתִּי:

‘Come, eat of my bread, and drink of the wine which I have mingled.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

משלי ט, ה.

114 פי פערתי ואשאפה

”פי פערתי ואשאפה, כי למצותיך יאבתי”: כמיהה נלהבת למצוות

Psalms 119:131 קלי”א: תהילים

פִּי־פִּעַרְתִּי וְאַשְׁאַפָּה כִּי לְמִצְוֹתֶיךָ יָאֲבֹתִי:

I opened wide my mouth, and panted; For I longed for Thy commandments.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

תהלים קט, קלא.

עמא פזיזא

מין אחד כינה את ישראל ”עמא פזיזא”, שהקדימו את פיהם לאוניהם ואמרו ”נעשה” לפני ”נשמע”. כאן הדבר מדגים את האחיזה הנלהבת בתורה.

Shabbat 88a:9 ט”ז: שבת

ההוא מינא דחזייה לרביא דקא מעיין בשמעתא, ויתבה אצבעתא ידיה תותי כרעא וקא מיין בהו, וקא מבקען אצבעתיה דמא. אמר לקה: עמא פזיזא, דקדמיתו פומיכו לאודניכו, אפתי בפחזותיכו קיימיתו. ברישא איבעיא לכו למשמע, אי מציתו — קבליתו, ואי לא — לא קבליתו. אמר לקה: אנן

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה”ת

שבת פח, א.

116 כמ”ש בזהר

המראה מקום של קה”ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה”ת

ח”ג רנו, א: ”מאי בוז יוצא תניינא ויומא שתיתא ויומא שביעאה דסוכות בהן הוון מנסכים מים ויין”. ע”כ.

117 כמארו”ל נאמר בשני ונסכיהם כו

בקרבות היום השני של סוכות כתבה התורה ”ונסכיהם” במ”ם נוספת, מאותיות המילה ”מים”

Numbers 29:19 ט”ט: במדבר

Taanit 2b:13-15 ט”ז-ג: תענית

נאמר בשני ”ונסכיהם”, ונאמר בששי ”ונסכיהם”, ונאמר בשביעי ”כמשפטם”, הרי מ”ם יו”ד מ”ם, הרי כאן מים — מכאן רמז לניסוק המים מן התורה. ומאי שנא בשני דנקט, דכי רמיזי להו בקרא — בשני הוא דרמיזי, הלכך בשני מדקרינן.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה”ת

במדבר כט, יט. תענית כ, ב.

פסקה 24

118 ושאתם מים בששון

”ושאתם מים בששון ממעיני הישועה”: הפסוק הקשור לשאיבת המים של סוכות.

Isaiah 12:3 ג”ב: ישעיהו

וּשְׁאַבְתֶּם־מִּים בְּשִׂשׁוֹן מִמְּעֵי־יְהִישׁוּעָה:

Therefore with joy shall ye draw water Out of the wells of salvation.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

ישע”י ג, ג.

119 ועמך לא חפצתי

”ועמך לא חפצתי”: האהבה העזה של התשובה

Psalms 73:25 ה”ג: תהילים

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעִמָּךְ לֹא־חָפְצָתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

120 והנה רבקה יוצאת

”והנה רבקה יוצאת”: העלייה הקודמת להמשכה

בראשית כ"ד:ט"ו: Genesis 24:15

וַיְהִי־הוּא טָרֵם כָּלָה לְדַבֵּר וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת אֲשֶׁר יָלְדָה לְבִתּוֹאֵל בֶּן־מִלְכָּה אִשֶּׁת נָחוֹר אָחִי אַבְרָהָם וְכֵדָה עַל־שִׁכְמָה:

And it came to pass, before he had done speaking, that, behold, Rebekah came out, who was born to Bethuel the son of Milcah, the wife of Nahor, Abraham's brother, with her pitcher upon her shoulder.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 25

121 ותרד העינה ותמלא כדה

ההמשכה שבאה בעקבות העלייה

בראשית כ"ד:ט"ז: Genesis 24:16

וַהֲנַעַר טַבַּת מִרְאָה מֵאֵד בְּתוֹלָה וְאִישׁ לֹא יָדָעָה וַתֵּרֶד הָעֵינָה וַתְּמַלֵּא כֶּדָה וַתַּעַל:

And the damsel was very fair to look upon, a virgin, neither had any man known her; and she went down to the fountain, and filled her pitcher, and came up.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 26

122 נשאו נהרות קולם

”נשאו נהרות קולם; ישאו נהרות דכיים”. אדמו”ר הזקן מפרש את הנהרות כבינה ואת קולם כעליית הנשמה

תהילים צ"ג:ג: Psalms 93:3

נִשְׂאוּ נְהָרוֹת ה' נִשְׂאוּ נְהָרוֹת קוֹלָם יִשְׂאוּ נְהָרוֹת דְּכִיָּם:

The floods have lifted up, O L-RD, The floods have lifted up their voice; The floods lift up their roaring.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צג, ג. וראה יהל אור ע"פ זה עי' שמו.

123 ופי' בזוהר פ' וארא (דף כ"ג ע"א)

הזוהר על וארא מזהה את הנהרות עם הנהר היוצא מעדן

ספר הזוהר, וארא א:ט"ז-ב:כ"ו: Zohar, Vaera 1:16-2:26

124 ונהר יוצא מעדן

הנהר היוצא מעדן, שהזוהר מזהה עם הנהרות שבפסוק בתהילים

בראשית ב':י: Genesis 2:10

וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְרָד וְהָיָה לָאֲרְבָּעָה רְאשִׁים:

And a river went out of Eden to water the garden; and from thence it was parted, and became four heads.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 27

125 אם ישים אליו לבו

”אם ישים אליו לבו, רוחו ונשמתו אליו יאסוף”. הפסוק נקרא כתשובה

מלמעלה לעליית האדם

איוב ל"ד:י"ד: Job 34:14

אִם־יָשִׁים אֵלָיו לִבּוֹ רוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יֵאָסֵף:

If He set His heart upon man, If He gather unto Himself his spirit and his breath;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב לד, יד.

126 וכדפי' בזוהר פ' חוקת (דף קפ"א ע"א)

הזוהר על חוקת, המובא כאן לביאור השכר

ספר הזוהר, חקת ג':ט"ז-ד:כ"ה: Zohar, Chukat 3:16-4:25

127 מר דרור

”מר דרור”, אחד מסממני שמן המשחה

שמות ל"ג:כ"ג: Exodus 30:23

וְאֵתָהּ חֲחִלָּף בְּשָׁמִים רֹאשׁ מֵר־דְּרוֹר חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְקִנְמֹן־בָּשָׂם מֵחֲצִיתוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאוֹתִים וּקְנֵה־בָשָׂם חֲמִשִּׁים וּמֵאוֹתִים:

"Take thou also unto thee the chief spices, of flowing myrrh five hundred shekels, and of sweet cinnamon half so much, even two hundred and fifty, and of sweet calamus two hundred and fifty,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ל, כג.

128 ומתרגמינן מירא דכיא

אונקלוס מתרגם "מר דרור" כ"מירא דכיא", ומראה ש"דכיא" פירושו טהור ובזהיר

תרגום אונקלוס על שמות ל"ג:כ"ג: Onkelos Exodus 30:23

וְאֵתָהּ סָב לָהּ בּוֹסְמִין רִישָׁא מִירָא דְכִיָּא מִתְקַל חֲמֵשׁ מֵאָה וְקִנְמֹן בָּשָׂם פְּלִגְוִתִּיהָ מִתְקַל מֵאוֹתָן וְחֲמִשִּׁין וְקֵנָה בּוֹסְמָא מִתְקַל מֵאוֹתָן וְחֲמִשִּׁין:

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

129 על איל קמצא דכן

העדות שהארבה "איל קמצא" טהור ("דכן"), ומכאן ש"דך" קשור לטהרה הלכתית

פסחים ט"ז א:ג: Pesachim 16a:3

וְסִכַּר רַבִּי אֶלְעָזָר: מִשְׁקִין אֵת לְהוֹ טוֹמְאָה בְּעוֹלָם? וְהַתְּנִיָּא, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִין טוֹמְאָה לְמִשְׁקִין כָּל עֵיקָר. תַּדַּע, שְׁהָרִי הָעֵיד (יוסף) בֶּן יוֹעֲזָר אִישׁ צְרִידָה עַל אֵיל קִמְצָא דְכִן, וְעַל מִשְׁקִין בֵּית מִטְבְּחָא דְכִן!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

פסחים טז, א.

130 השולח מים בנהלים

המעייין הוא מקור הנחלים, כשם שהשכר נמשך מלמעלה מבחינת בינה

תהילים ק"ד:י: Psalms 104:10

הערת קה"ת

תהלים קד, י.

פסוקה 28

131

ותמלא כדה

רבקה ממלאת את כדה; כאן הכד נקרא כד הנמשך מים החכמה

בראשית כ"ד:ט"ז Genesis 24:16

והנער טבת מראה מאד בתולה ואיש לא ידעה ותהרד העינה ותמלא כדה ותעל:

And the damsel was very fair to look upon, a virgin, neither had any man known her; and she went down to the fountain, and filled her pitcher, and came up.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

132

ואת דכא ושפל רוח

"מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח"

ישעיהו נ"ז:ט"ו Isaiah 57:15

כי כה אומר רם ונשא שכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים:

For thus saith the High and Lofty One That inhabiteth eternity, whose name is Holy: I dwell in the high and holy place, With him also that is of a contrite and humble spirit, To revive the spirit of the humble, And to revive the heart of the contrite ones.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נז, טו.

133

וכמ"ש במ"א ע"פ ונשב בגיא

הטקסט מפנה לביאור במקום אחר על "ונשב בגיא"; ההערה מציינת שהוא נמצא באור התורה על ואתחנן

הערת קה"ת

ראה אוה"ת ואתחנן ע' קמד.

134

אי זה בית

למילים האלה Isaiah 66:1 הערת קה"ת מפנה ל

ישעיהו ס"ו:א Isaiah 66:1

כה אומר ה' השמים כסאי והארץ הדם רגלי איזה בית אשר תבנו לי ואיזה מקום מנוחתי:

Thus saith the L-RD: The heaven is My throne, and the earth is My footstool; where is the house that ye may build unto Me? And where is the place that may be My resting-place?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י סו, א.

135

אי זה בית אשר תבנו לי

"אי זה בית אשר תבנו לי... ואל זה אביט, אל עני ונכה רוח"

ישעיהו ס"ו:א-ב Isaiah 66:1-2

כה אומר ה' השמים כסאי והארץ הדם רגלי איזה בית אשר תבנו לי ואיזה מקום מנוחתי: ואתפלא אלה ידי עשתה ויהיו כלא אלה נאם-ה' ואליזה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דכרי:

Thus saith the L-RD: The heaven is My throne, and the earth is My footstool; where is the house that ye may build unto Me? And where is the place that may be My resting-place?

For all these things hath My hand made, and so all these things came to be, saith the L-RD; but on this man will I look, even on him that is poor and of a contrite spirit, and trembleth at My word.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 29

136

מקולות מים רבים

"מקולות מים רבים, אדירים משברי ים, אדיר במרום ה"

תהילים צ"ג:ד Psalms 93:4

מקולות מים רבים אדירים משברי ים אדיר במרום ה'

Above the voices of many waters, The mighty breakers of the sea, The L-RD on high is mighty.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צג, ד.

137

ועמ"ש ע"פ וכל העם רואים את הקולות

הטקסט מפנה למאמר אדמ"ר הזקן על "וכל העם רואים את הקולות" בתורה אור, יתרו, שבו מוסברים "הקולות" של הר סיני

הערת קה"ת

לקמן עג, ג ואילך.

138

וכל העם רואים את הקולות

"וכל העם רואים את הקולות" במעמד הר סיני

שמות כ"ט:ט"ו Exodus 20:15

וְכָל־הָעָם רֹאִים אֶת־הַקּוֹלֹת וְאֶת־הַלְפִידִם וְאֶת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת־הַהָרָה עָשׂוּ וַיִּרְא הָעָם וַיִּנְעוּ וַיַּעֲמְדוּ מֵרָחֶק:

And all the people perceived the thunderings, and the lightnings, and the voice of the horn, and the mountain smoking; and when the people saw it, they trembled, and stood afar off.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

139

עדותיך נאמנו מאד

"עדותיך נאמנו מאד, לביתך נאווה קודש"

תהילים צ"ג:ה Psalms 93:5

עדתיך נאמנו מאד לביתך נאווה קדש Havayah לארץ ימים:

Thy testimonies are very sure, Holiness becometh Thy house, O L-RD, for evermore.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צג, ג.

140

בחכמה יבנה בית

"בחכמה יבנה בית": אותיות התורה נבנות מן החכמה

משלי כ"ד:ג Proverbs 24:3

בְּחִכְמָה יִבְנֶה בַּיִת וּבִתְבוּנָה יִתְכַוֵּן:

Through wisdom is a house builded; And by understanding it is established;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כד, ג.

ועתה יגדל נא כו' כאשר דברת לאמר ה' ארך אפים

תפילת משה לאחר חטא המרגלים: "ועתה יגדל נא כוח אדני כאשר דברת
לאמר: ה' ארך אפים"

במדבר י"ד: י"ז-י"ח Numbers 14:17-18

וְעַתָּה יִגְדַּל־נָא כֹחַ אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר: ה' אָרֶךְ אָפִים וְרַב־חֶסֶד
נִשָּׂא עֹן וְפֹשַׁע וְנִקְיָה לֹא יִנָּקֶה פֶקֶד עֹן אָבוֹת עַל־בָּנִים עַל־שְׁלֵשִׁים וְעַל־
רִבְעִים:

And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, ac-
cording as Thou hast spoken, saying: The L-RD is slow to
anger, and plenteous in lovingkindness, forgiving iniquity
and transgression, and that will by no means clear the
guilty; visiting the iniquity of the fathers upon the children,
upon the third and upon the fourth generation.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

כסא דמלכא משיחא

הגמרא אומרת שכוסו של מלך המשיח מחזיקה 221 לוגין, על יסוד הפסוק
"כוסי רווייה" (רווייה = 221).

יומא ע"ו א: ט"ז Yoma 76a:9

תַּנְיָא, אִיסִי בֶן יְהוּדָה אָמַר: מִן שְׂרִירָה לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל הָיָה מִתְגַּבֵּר וְעוֹלָה
עַד שְׂרֹאִין אוֹתוֹ כָּל מַלְכֵי מִזְרַח וּמַעֲרָב, שְׁנָאֵמַר: "תַּעֲרוֹה לִפְנֵי שְׁלֶחַן
נֶגֶד צוֹרְרֵי [וגוי כוסי רְוִיָה]", אָמַר אֲבִי: שָׁמַע מִינָהּ כָּסָא דְדוֹד לְעֻלְמָא
דְּאִתִּי, מָאֵתוּ וְעֲשָׂרִין וְחָד לֹגָא מִחֻזִּיק, שְׁנָאֵמַר: "כוסי רְוִיָה", רְוִיָה
בְּגִימְטְרִיא הָיִי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יומא עו, א. נתבאר בארוכה בד"ה ואת גביעי גביע הכסף לאדה"א נדפס
במאמרי אדה"א בראשית עי רעט, ובאוה"ת בראשית כרך ב שמ, ב ואילך.

פסקה 30

ובדעת חדרים ימלאו

141

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

שם כד, ד.

ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר

142

"ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר".

Proverbs 24:4:ד"ד:ד

וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמָּלֵאוּ כָּל־הוֹן יָקָר וְנָעִים:

And by knowledge are the chambers filled With all precious
and pleasant riches.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

לביתך נאווה קדש

143

"לביתך נאווה קודש, ה' לאורך ימים".

Psalms 93:5:ה"ג:ה

עֲדֹתֶיךָ נִצָּמְנוּ מְאֹד לְבֵיתְךָ נִאֲוָה־קֹדֶשׁ Havayah לְאָרֶךְ יָמִים:

Thy testimonies are very sure, Holiness becometh Thy
house, O L-RD, for evermore.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

כמארו"ל על אלה השביעי יום שכולו ארוך

144

שכר המצוות הוא "בעולם שכולו ארוך".

Kiddushin 39b:8:ח"ב:ח

הָרִי שְׁאֵמַר לוֹ אֲבִיו: עֲלֶה לְבִיתְךָ וְהָבֵא לִי גִזְלוֹת, וְעֲלֶה לְבִיתְךָ וְשִׁלַּח
אֶת הָאֵם וְנָטַל אֶת הַבָּנִים וּבְחִזְיוֹתוֹ נָפַל וָמָת – הֵיכָן טוֹבָת יָמִיו שֶׁל זֶה,
וְהֵיכָן אַרְיֵכוֹת יָמִיו שֶׁל זֶה? אָלֵא: "לִמְעַן יֵיטֵב לָךְ" – לְעוֹלָם שְׁכוּלוֹ טוֹב,
"וְלִמְעַן יֵאָרִיכֶן יָמֶיךָ" – לְעוֹלָם שְׁכוּלוֹ אָרוּךְ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה קידושין לט, ב. סוף מסי תמיד. וראה ג"כ אוה"ת תצא עי תתקנו.

פסקה 31

ארך אפים

145

"חנון ורחום ה', ארך אפים ורב חסד".

Psalms 145:8:ח"ה:ח

חֲנוּן וְרַחוּם ה' אָרֶךְ אָפִים וְגָדֹל־חֶסֶד:

The L-RD is gracious, and full of compassion; Slow to anger,
and of great mercy.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, ח.

ע"פ ועתה יגדל

146

הטקסט מפנה למאמר אדמו"ר הזקן על "ועתה יגדל נא הכוח" בלקוטי
תורה, שלח, העוסק ב"ארך אפים"

הערת קה"ת

לקו"ת שלח לט, ב.

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

על המהדורה

Hebrew text of Torah Ohr and Likkutei Torah and their marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes): © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

likuteitorah.com. תורגם מהמהדורה האנגלית של CC BY-NC 4.0. ביאורים והערות המקורות. תרגום: CC BY 4.0.

דרך Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Sefer Etz Chaim (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Torat Emet (CC-BY-NC); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC).

כשלשון המאמר לצדו, (openai/gpt-6-luna-pro:batch) בעזרת בינה מלאכותית likuteitorah.com התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של לבדיקה. עדיין לא עברה עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

· 5725 (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי. likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

© likuteitorah.com. או לספריית ליובאוויטש Sefaria מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-

likuteitorah.com/he/torah-ohr/toldos/2/ מתוך

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק